

بیشک لہ پیامہ کافی نور

پیامی قرءور

منتدی إقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

بردیوزمان

سہ عیدی نورسی

دایناوہ

فاروق رہ سول یہ حیا

کردوویہ بہ کوردی

ئەم پەيامە:

- * مامۇستا (بەدىعوززەمان سەھىدى نوورسى) بە زمانى توركى دايناۋە.
- * مامۇستا (ئىحسان قاسم صالحى) لە زمانى توركىيە ۋە كوردو يەنى بە غەربى.
- * (فاروق پەسۋول پەھيا) لە غەربىيە ۋە كوردو يە بە كوردى.
- * مامۇستا (حەسەن حەسەن كەرىم) لە گەل دەقى غەربىيە كەدا بە رامبەرى كوردو ۋە.
- * چاپى بە كەم: سالىمانى ۱۴۴۲ك - ۲۰۲۰ز.
- * (ناۋەندى راگەياندى ئارا) نەخشەى بەرگى كىشاۋە و بىلاۋى دەكانەۋە.
- * ھەمرو مافىكى چاپ و، لە بەرگرتەۋە و، بىلاۋ كرتەۋە و، ھەر چەشەنە دەست تىۋەردانىك، پارىژراۋە.
- * لە بەرپۇرە بەرپە تىي گشتى كىتەخانە گشتىيە كان ژمارەى سپاردنى (۱۶۶۹) ى سالى
- (۲۰۲۰) ى پىچ دراۋە.

بهشتك له پهيامه كاني نوور

پيامی قدور

به دليوزره مان
سه عیدمی نوورسی
دايتاوه

فاروق په سوول په حيا
کردويه به کردی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ﴾ (الحجر: ٢١)
 ﴿وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ﴾ (س: ١١)

(قدهری خِوای گه‌وره و جو‌زنی
 ئیختیاری دوو مه‌سه‌له‌ی گرن‌گن. هه‌ول
 ده‌ده‌ین له‌ چوار "باس" دا، که تاییه‌تن به
 قه‌ده‌روه، هه‌ندیک له‌ نه‌تییه‌کانیان شی
 بکه‌ینه‌وه).

باسی یه کهم

"قه‌دەر" و "جوزئی ئیختیاری" باس و خواستی زانستی و نه‌زه‌ری نین، به‌لکو دوو به‌شن له ئیمانیتکی "حالی" و "ویژدانی"ی ته‌وتۆدا که دوا سنووری ئیمان و ئیسلام ده‌ستنیشان ده‌کات.

واته مرۆفی ئیماندار هه‌موو شتێک ده‌دانه ده‌ست خوای گه‌وره و هه‌موو کاروباریک به‌ هی ئه‌و داده‌نیت، ته‌نانه‌ت وای لی دیت که خودی خۆی و کاره‌کانی خۆشی بۆ خوای گه‌وره ده‌گێڕێته‌وه. به‌لام بۆ ئه‌وه‌ی له‌ ته‌نجامدا له‌ به‌رپرسیاری و ته‌کلیف ده‌رباز نه‌ییت "جوزئی ئیختیاری"ی له‌ به‌رده‌مدا راست ده‌ییته‌وه و پێی ده‌ییت: (تۆ موکه‌لله‌فیت.. به‌رپرسیاریت)!

پاشان بۆ ئه‌وه‌ی به‌ کرده‌وه چاکه‌کانیش له‌ خۆی بایی نه‌ییت، "قه‌دەر" پروبه‌پرووی ده‌ییته‌وه و پێی ده‌ییت: (سنووری خۆت بزانه.. تۆ بکه‌ری ئه‌و کرده‌وانه‌ نیت)!

به‌لێ، قه‌دەر و جوزئی ئیختیاری له‌ به‌رزترینی پله‌کانی ئیمان و ئیسلامدان. بۆ ئه‌وه‌ش خراونه‌ته‌ نێوان بابه‌ته‌کانی ئیمان‌ه‌وه چونکه ده‌روونی ئاده‌میزاد پزگار ده‌کهن، قه‌دەر له‌ "غروور" پزگاری ده‌کات و، جوزئی ئیختیاریش له‌وه‌ی که هه‌ست به‌ "به‌رپرسیاری" نه‌کات. واته هه‌رگیز ئه‌م دوانه له‌ باس و بابه‌ته‌ زانستی و نه‌زه‌ریه‌کان نین تا له

ئه‌نجامدا به‌ ته‌واوی دژ و پتجه‌وانه‌ی نه‌یتی قه‌دەر و حی‌کمه‌تی جوژنی ئی‌ختیاری دهر‌بچن و، ده‌ست له‌ داوێنی "قه‌دەر" گیر بکری‌ت بۆ خو قوتار‌کردن له‌ به‌ر‌پرسیاری ئه‌و کرده‌وه خراپانه‌ی که‌ دهر‌وونه خراپ‌کاره‌کان ئه‌نجامیان دا‌ون و، پاشان ئه‌و کرده‌وه چاکانه‌ش - که‌ وه‌ك نهمه‌ت پێی به‌خشراون - شانازیان پێوه بکری‌ت و به‌ هی "جوژنی ئی‌ختیاری" دا‌بن‌ن!

به‌ ئی، ئه‌و عه‌وامانه‌ی که‌ نه‌گه‌شت‌و‌نه‌ته ئه‌و ئاسته‌ی په‌ی به‌م نه‌تییه‌ی قه‌دەر به‌ن، ده‌چن له‌ چه‌ند جی‌گایه‌کی دیار‌یکرا‌ودا به‌کاری ده‌هێنن. له‌ راستیدا ئه‌و جی‌گایانه‌ی که‌ قه‌دهریان بۆ به‌کار دێت ته‌نها بریتین له‌ کار‌ویاره‌ پابورد‌وه‌کان و به‌ لا و موسیبه‌ته‌کان. چرونکه‌ له‌و بو‌ارانه‌دا "قه‌دەر" ده‌بێت به‌ چاره‌سه‌ری خه‌م و نا‌و‌میدی. به‌ لا‌م هه‌ر‌گیز په‌وا نییه‌ که‌ قه‌دەر له‌ بو‌اره‌کانی گونا‌هـ و تا‌وان و پرو‌ودا‌وه‌کانی پو‌ژگارانی دا‌هات‌و‌ودا به‌کار به‌ئیری‌ت و، قه‌دەر له‌و بو‌ارانه‌دا هه‌ر‌گیز یارمه‌تیده‌ری گونا‌ه‌کاری و سستی کردنی مر‌وف نییه‌ له‌ ئه‌نجامدانی ئه‌رکه‌کانی نه‌ستیدا.

به‌و واتایه‌ی که‌ "مه‌سه‌له‌ی قه‌دەر" بۆ پا‌کردن نییه‌ له‌ ده‌ست ته‌کلێف و به‌ر‌پرسیاری، به‌ لکو بۆ پز‌گار‌کردنی مر‌وفه‌ له‌ "به‌خ‌و‌نا‌زین" و "له‌خ‌و‌بایی بو‌ون". هه‌ر له‌ به‌ر ئه‌وه‌ش خرا‌وه‌ته‌ نێوان مه‌سه‌له‌کانی ئی‌مانه‌وه‌..

به‌ لا‌م "جوژنی ئی‌ختیاری" بۆ ئه‌وه‌ پو‌شت‌و‌وه‌ته‌ نا‌و با‌سه‌کانی عه‌قیده‌وه تا‌کو بێت به‌ مه‌رجه‌عی گشت خراپ‌کارییه‌کان، نه‌ك سه‌رچاوه‌یه‌ك بێت بۆ کرده‌وه چاکه‌کان. واته‌ بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و کرده‌وه چاکانه‌ مر‌وف به‌ره‌و سه‌رکه‌شی و فیر عه‌ونا‌یه‌تی نه‌ده‌نه‌به‌ر.

به‌لن، قورئانی پیرۆز ده‌ریده‌خات که مرۆف به‌ ته‌واوه‌تی به‌رپرسیاری کرده‌وه خراپه‌کانبه‌تی، چونکه مرۆف خۆی ته‌و کرده‌وه خراپانه‌ی "یستوه". جا له‌به‌ر ته‌وه‌ی کرده‌وه خراپه‌کان له‌ بابته‌ی "پرووخاندن" ته‌وا مرۆف ده‌توانیت ته‌نها به‌ یه‌که کرده‌وه‌ی خراپ و یرانکاریه‌کی گه‌وره ته‌نجام بدات، وه‌که ته‌وه‌ی به‌ یه‌که ده‌نکه شقارته مالیکه‌ی ته‌واو بسوویتیت. هه‌ر له‌به‌ر ته‌وه‌یه که شایسته‌ی تۆله‌یه‌کی په‌کجار گه‌وره ده‌بیت.

به‌لام له‌ کرده‌وه چاکه‌کاندا، مرۆف مافی شانازی و به‌خۆنازینی نییه، له‌به‌ر ته‌وه‌ی به‌شی ته‌و له‌ کرده‌وه چاکه‌کاندا په‌کجار که‌مه، چونکه ته‌نها "میه‌ره‌بانی"ی خوای گه‌وره "داخوازی" ته‌و کرده‌وه چاکانه بروه و "یستوهیه‌تی" ته‌نجام بدرێن و.. "توانست"ی په‌روه‌ردگاریش ته‌و کرده‌وانه‌ی به‌دی هه‌تاهه‌..

که‌واته پرسیار و وه‌لام و هه‌زکار و داخواز بۆ کرده‌وه چاکه‌کان هه‌موویان له‌ لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه‌ن، مرۆفیش ته‌نها به‌ نزا و لالانه‌وه و ئیمان و هه‌ستی پازیبوون له‌و کرده‌وه چاکانه، ده‌بیت به‌ خاوه‌نیان. که‌چی کرده‌وه خراپه‌کان وانه‌ن، ته‌وه‌نا ده‌روونی مرۆف خۆی - چ به‌ ئاماده‌بوون و لیهاهه‌ن و چ به‌ ئیختیار - یستوهیه‌تی ببن. به‌ وینه‌ی ته‌و ماددانه‌ی که له‌ پنی به‌رکه‌وتنی تیشکی پرووناکیی جوان و دره‌خشانی خۆره‌وه‌ بۆگه‌نی به‌ده‌ست ده‌هه‌تن و په‌ش ده‌بنه‌وه، چونکه ته‌و په‌شه‌یه‌ی ته‌وانا و لیهاهه‌نی خودی مادده‌کانه!

به‌لام ده‌بیت بزانه‌ن که ته‌و که‌سه‌ی به‌پیتی یاسایه‌کی خوایی په‌ر له‌ به‌رژه‌وه‌ندیی زۆر و زه‌به‌نده ته‌و خراپه‌کاریانه به‌دیده‌هه‌یتیت، هه‌ر ته‌نها

خواي گه وړه په. واته هوکار و داخوازي نو خراپکار پيانه له ناخي
 "د هروون" ي مروقه وون، بزيه بهر پر سپاري نو کرده وانه ي له نه ستوايه..
 به لام "دروستکردن" و "به ديهيتانيان" که تايه ته به خواي گه وړه وه،
 کارنکي جوانه، چونکه هم به ديهيتانه گه لي بهر و بووم و نه نجامي نري
 جواني هه په، که واته به ديهيتانيان کارنکي خيره.

له نه پييه وه دهرده که ویت که:

به ديهيتان (خلق) ي شهر، شهر نيه، به لام به ديهيتان (کسب) ي شهر
 به شهر داده نريت. چونکه نو مروقه ته مبه لي زياني له بارانه وه
 پنگه يشتوه - نو بارانه ي که گه لي بهر و و نديي تيدا به - مافي نه وه ي نيه
 بلایت: باران ميه رباني نيه.

به لي، دروستکردن و به ديهيتاني شهر، و نري نو شهره جوزييه ي که
 تيا دبا به، گه لي خيري زور و زه بنده شي له خو گرتوه.

خو نه گه له بهر په يدا نه بووني نو شهره جوزييه ده ست له به ديهيتانه
 هه لېگيرايه و نو هه موو خيره زورانه وازيان لي به نريايه، نو ا شهرنکي
 گه لي زور و زه بنده پوي دده! له بهر نه وه په که نو "شهر" جوزييه ش
 هر به "خير" داده نريت، يان له حوکمي "خير" دا ده يت!

ده بن بيشزانين که هر گيز هيچ شهر و ناشير پييه که له به ديهيتانه که ي
 خواي گه وړه دا نيه، به لکو گه هر شهرنکي بيت ده گه پته وه بؤ
 به ديهيتان و توانا و ليه اتني به نده کاني.

ننجا هه وړه که له پوي نه نجام و بهر و بووم که نه وه قه دهر ي خواي
 گه وړه دور و خاوتنه له ستم و ناشيريني، له پوي عيللت و
 هوکار پشه وه هر خاوتنه لتيان. چونکه قه دهر ي خواي گه وړه پوي له

ھۆكار و عىللەتە راستەقىنەكانە، بۆيە بە عدالەت پەفتار دەكات. بەلام خەلئى حوكم و بېيارەكانيان لەسەر ئەو ھۆكارە پۋالەتییانە بنیات دەنێن كە بە چاو دەیاننێن، بۆيە لە ناوەندى عدالەتى خودى قەدەردا ئەوان لە بېيارەكانیاندا ستم دەكەن!

بۆ نموونە: وا داينى حاكمىك بە تۆمەتى دزییەك كە تۆ نەكردوو، بېيارى زیندانیت لەسەر دەریكات، بەلام ھەر لەو كاتەدا كێشەى "قەتلى" يكي پەنھانیشت لە نەستۆدا پێت كە جگە لە خوای گەورە كەسى تر پێى نەزانیت..

لەم حالەتەدا قەدەرى خوای گەورە بېيارى بەندى لەسەر دەركردوویت، بېيارەكەشى عادلانە، لەبەر ئەو قەتلى كە خەلئى پێى نازانن.. كەچى حاكم ستمى لێكردوویت، چونكە بېيارى زیندانى لەسەر تۆمەتى دزییەك بۆ دەركردوویت كە تۆ لێى بەرى و بێ ئاگاب. بەم جۆرە دەركەوت كە:

لە تەنها يەك شتدا دوو ڕوو دەرەكەون: ڕووى دادگەرى و بەدبەتانی خوای گەورە.. ھەروەھا ڕووى ستم و بەدەستەتانی مەرف.

بۆ خۆت شتانی تر بە پێى ئەم نموونە يە لێك بەدەرەو.

واتە لە ڕووى سەرەتا و ئاكام و ئەسلى و فەرع و ھۆكار و ئەنجامەكانەو، قەدەر و بەدبەتانی خوای گەورە دوور و خاوەن لە شەر و ناشیرینی و ستم.

ئەگەر بوترێت:

مادەم "جوزئى ئىختیارى" توانای بەدبەتەتانی نییە و، جگە لەو بەدەستەتەنەى كە لە حوكمى شتىكى گوێرەيى (اعتبارى) دایە ھىچى تر لە دەستى مەرفەدا نییە، ئێتر بۆچى قورئانى پیرۆزى خاوەن ئیجازى بەیان لە

به رامبهړ سهر پېچي و ملنه داني مړوف بو فره مانه کاني به ديه پنهري
 ناسمانه کان و زهوي، سکا لای گه وړه گه وړه له ده ست نم مړوفه
 ده کات، ته نانه ت مړوفی له دڅخی دوزمنی کی ملنه دهری لاسار و
 سهر سه خندا دهر خستوه، بگره بو یارمه تیدانی به نده یه کی ئیماندار له
 به رامبهړ نهو مړوفه ملنه دهر وه، خوای گه وړه سو پای مه لائیکه ت
 ده نیریت، ته نانه ت خوا وه ندی به ديه پنهري ناسمانه کان و زهوي هر بو
 خژی شی پستی ده گریت و یارمه یی ده دات؟! ئایا تم گرنگیه
 له راده به دهر به م مړوفه ملنه دهره له پتی چی؟

وه لام:

چونکه "کافری" و "گوږپایه لی نه کردن" و "خراپکاری" - هر
 هم موویان - بریتین له پروو خاندن و نه بوون و، له بهر نه وه ش که
 ده گونجیت گه لی کاولکاری زه بنده و مزین و نه بوون (عدم) ی بیسنور
 له تنها په ک کاری گوږه یی و عه ده میوه په یدا بین..

نه وه تا هرو هه که گهر که شتیوانی که شتییه کی زه به لاح نه رکی
 سهر شانی خوی جیه جی نه کات، که شتییه که نو قم ده نیت و نه نجامی
 کرد و کڅوشی هم موو کارگوزارانی نهو که شتییه به فیرو ده دات و، له
 پشتگړی خستن و نه نجامنه دانی تنها په ک کاروه نهو هم موو کاولکاریه
 گه ورانه په یدا ده بین..

"کافری" و "سهر پېچي" ش به رامبهړ خوای گه وړه به هه مان جوړن،
 چونکه جوړن کن له "نه بوون" و "کاولکاری". نه وه تا "جوړنی ئیخیاری"
 ده توانیت له رتی کاری کی ئیعتیاریه وه بیانزویتیت و بیانکات به هوی
 سهر هه لدانی گه لی نه نجامی سامناک! چونکه هر چه بنده "کوفر" له

خویدا تنه‌ها په‌ك تاوانه، كه‌چی له‌ ناوه‌روكدا بریتیه له‌ سووكایه‌تی كردن به‌ هه‌موو بوونه‌وهران له‌و پرووه‌وه كه‌ بیترخی و بیتمه‌به‌ستیان ده‌داته پال و.. بریتیه له‌ به‌دروخسته‌وه‌ی سه‌رجه‌م نه‌و بوونه‌وه‌رانه‌ی كه‌ به‌لگه‌ی "په‌كتابی" ی‌خوای گه‌وره‌ن و.. شتواندن و ئالوزاندنی سه‌رجه‌م دره‌وشانه‌وه‌كانی ناوه‌ جوانه‌كانی خواوه‌ندیشه‌..

له‌به‌ر نه‌وه، هه‌ره‌شه‌ی توندوتیز و سامناکی خوای گه‌وره، به‌ ناوی سه‌رجه‌می بوونه‌وه‌ران و گشت ناوه‌ جوانه‌كانیه‌وه، له‌ مروفی كافر، عه‌ینی حكه‌مه‌ته‌ و.. ئازاردانیشی به‌ سزابه‌کی هه‌میشه‌یی، عه‌ینی دادگه‌ریه‌!

ئج‌ا له‌و پرووه‌وه كه‌ مروفی، به‌ كافر و سه‌رپیچی كردن، لایه‌نی كاولكاری ده‌گرت و، نه‌نجامدانی كاریکی جوزیش ده‌بیت به‌هۆی نه‌نجامدانی كاولكاریه‌کی گه‌ل‌ج سامناك، نه‌وا نه‌هلی ئیمان به‌رامبه‌ر به‌و كاولكارانه‌ پتوستان به‌ چاودێریه‌کی مه‌زنی خوایی ده‌بیت، چونكه‌ نه‌گه‌ر پارێزگاری و ئاوه‌دان‌كردنه‌وه‌ی خانوو په‌ك به‌ ده‌ پیاوی به‌هپز بسپێریت، هه‌ر ته‌نها هه‌ول‌دانی سووتاندنی نه‌و خانوو له‌ لایه‌ن منالێکی خراپ‌كاره‌وه‌ نه‌و ده‌ پیاوه‌ به‌هپزه‌ ناچار ده‌كات ده‌سته‌ودامینی خواوه‌نی نه‌و مناله‌ ببن و ته‌نانه‌ت هانا بۆ لای پادشایش به‌رن..

له‌به‌ر نه‌وه، ئیمانداران گه‌ل‌ن پتوستان به‌ چاودێری خوای گه‌وره‌ هه‌یه، ئاكو بترانن له‌ به‌رامبه‌ر نه‌و خراپ‌كارانه‌وه‌ خوایان پابگرن.
له‌مانه‌ی پشموه‌ ده‌گه‌ینه‌ نه‌و نه‌نجامه‌ی كه‌:

نه‌و كه‌سه‌ی له‌ "قه‌دمر" و "جوزفی ئیختیاری" ده‌دویت نه‌گه‌ر خواوه‌نی ئیمانێکی كام‌ل و دلێکی دامه‌زراو بیت، نه‌وا كاروباری سه‌رجه‌م بوونه‌وه‌ران ته‌نانه‌ت خویشی بۆ خوای گه‌وره‌ ده‌گێڕه‌ته‌وه‌ و، له‌و باوه‌ره‌دا

دەبێت کە هەموو کاروباریک لە ژێر دەستەلاتی خواوەنددابە و بە کارسازی خوای گەورە ئەنجام دەدرێت..

ئەو جۆرە کەسە مافی ئەوەی هەبێت کە قسە لە قەدەر و جۆزئی ئیختیاری بکات، چونکە دەزانیت چ خۆی و چ هەموو شتێکی نر لە خوای گەورەو هەبێت، "بەرپرسانی" دەخاتە ئەستۆی جۆزئی ئیختیاری خۆیەو کە بە سەرچاوەی هەموو خراپکارییەکانی دادەنێت. ئێر بەم پێیە پەروردگاری خۆی لە بیروباوەڕیدا بە خاوەنی پادەگرێت و، لە بازەنی "بەندایەتی" دا دەبێتتەو، مل بۆ داخوازی و تە کلیفەکانی خوای گەورە کە چ دەکات و دەیانخاتە ئەستۆی خۆیەو، لە کردەو چاکەکانیشیدا بۆ "قەدەر" دەروانیت تاکوو گرفتاری لەخۆباییبۆن نەبێت. ئێر لە بریی فەخر و شانازی، شوکرانەبۆزیری پەروردگاری دەبێت و، لەو بەلا و موسیبه تانەشدا کە دێتە پێی، سەیری "قەدەر" دەکات و ئارام دەگرێت.

بەلام گەر ئەو کەسێ کە لە قەدەری ئیلاهی و جۆزئی ئیختیاری دەدوێت، لە بیتاگیان بیت، ئەوا مافی لێدوان و دەم و مردانی ئەو باسانەدا نییە! چونکە بە هاندانی بیتاگیی و گومراپیەو "دەروونی بەدخواز" ی ئەو کەسە، سەرجهمی بوونەو مران - کە هی خوای گەورەن - بۆ هۆکارەکان دەگیرێتەو، خۆی بە خاوەنی خۆی دەبێت و، کردارەکانی دەداتە پال خۆی و هۆکارەکان. کەچی کەمتەرخەمی و بەرپرسانییەکان دەخاتە ئەستۆی قەدەرەو! دیارە ئەو کاتەش باسکردنی قەدەر و جۆزئی ئیختیاری - بەم بۆچوونە - بە کارێکی ناپەوا دادەنرێت و، فێلیکی دەروونیە بۆ خۆ دەریازکردن لە "بەرپرسانی". کە ئەمەش پێچەوانەی حیکمەتی قەدەر و نەیتی جۆزئی ئیختیارییە!

باسی دووهم

ئەم باسە تووژینەمەیه کی وردی زانستییه و تایه تە بە زانا یا نامە^(۱)

ئەگەر دەلێت: قەدەر و جوژنی ئیختیاری چۆن ینکدین و بە پەکەمە دەسازین؟

لە وەلامدا دەلێن: بە جەوت پروو:

پرووی پەکەم: ئەو خواوەندە دادگەر و دانایە ی که سەرجهمی بوونە وەرەن، بە زمانی رێکویێکی و هاوسەنگیان، شایەتی لەسەر دادگەری و دانایەکی دەدەن، ئەو خواوەندە، جوژنیکی ئیختیاری مایهت نەزانراوی بە مرۆف بەخشێوە، تاکو بییت بە خولگە ی تۆلە و پاداشتەکان..

جا هەر وەك خواوەندی دادگەری دانا گەلی حیکمەتی هەپە که لە ئێمە پەنھان، بە هەمان جۆر، چۆنییەتی تەوفیق خستیش لە نێوان قەدەر و جوژنی ئیختیاریدا پەنھان و شارراوەیە لێمان، بە لام پەینەبردنی زانیاری ئێمە بە چۆنییەتی ئەو تەوفیق خستە ئەو ناگەپەنیت که لە راستیدا نییە.

دووهم: بێ هیچ گومانێک هەموو مرۆفێک لە خۆیدا هەست بەو دەکات که هەست و ئیختیارێکی هەپە و، بە هەستی ناخ (وجدان) ی خۆی بوونی ئەو ئیختیارە دەزانیت. شتە زانیی مایهت بوونە وەرەن جیاوازه لە زاتین و پەسێردن بە "بوون" یان. ئەوەتا بوونی زۆر شت

(۱) ئەم باسی دووهمە قوولترین و سەختترین مەسەلە ی قەدەرە و، بابەتیکی عەقیدەیی زانستی کەلامە و، لای زانا لیکۆلەرەکان بابەتیکی گەورە ی هەپە و، پەيامە کاسی نوور بە تەواوەتی شیان کردووەتەرە. (دانەر)

به‌لگه‌نه‌ویسته له لاما، که‌چی سه‌بارته به ئیمه‌وه ماهیه‌ته‌که‌ی تا ئیستا نه‌زانراوه چیه. جا ئه‌م جوژنه ئیختیاریه‌ش ده‌گرنجیت یه‌کینک بیت له‌و زنجیره‌یه. خو هه‌موو شتیک له‌ چوارچینه‌ی زانیاری ئیمه‌دا نییه و، ئاگادار نه‌بوونمان له هه‌ر شتیک به‌لگه‌ی نه‌بوونی ته‌و شته نییه.

سێهه‌م: "جوژنی ئیختیاری" پێچه‌وانه‌ی "قه‌دەر" نییه، به‌لکو قه‌دەر پش‌تی جوژنی ئیختیاری ده‌گریت، چونکه قه‌دەر جوژنکه له‌ زانستی خ‌وای گه‌وره، خو زانستی خ‌وای گه‌وره‌ش په‌یوه‌ندی به ئیختیاری ئیمه‌وه به‌ست‌وه. له‌به‌ر ته‌وه، قه‌دەر پش‌تی ئیختیار ده‌گریت و به‌تالی ناگاته‌وه.

چواره‌م: قه‌دەر جوژنکه له‌ زانست. خو "زانست" ی‌ش شوێنکه‌وته‌ی "زانراو"^(۱). واته زانراوه‌که له‌سه‌ر هه‌ر چۆنیتیه‌ک بیت، زانست به‌ ته‌واوته‌ی ده‌یگرته‌وه و ئاگای لاتی ده‌ییت و په‌یوه‌ندی پت‌وه ده‌به‌ستیت و، هه‌رگیز به پێچه‌وانه‌وه نییه تا زانراو شوێنکه‌وته‌ی زانست بیت..

واته با‌سا و ده‌ست‌وره‌کانی زانست بناغه‌یه‌ک نین بۆ ته‌وه‌ی (له‌ پرووی برونی ده‌ره‌کیه‌وه) زانراوه‌که هه‌لب‌سووپ‌ژن، چونکه زات و برونی ده‌ره‌کیی خودی زانراوه‌که چاوی له‌ ویست (إرادة) و پالی به‌ توانست (القدرة) ه‌وه داوه.

ئنجا "ئه‌زهل" ی‌ش بریتی نییه له‌ کۆتایی زنجیره‌ی راب‌ورد‌وو، ئا‌کو بک‌ریت به بناغه‌یه‌ک بۆ برونی شتان و، به ناچاری شتان به‌و پتیه ته‌سه‌ور بک‌رن. نه‌خیر.. به‌لکو ئه‌زهل وه‌ک ده‌وره‌دانی ئاسمان وایه به‌زه‌ویدا و، به‌ وینه‌ی ده‌ره‌که‌وتنی شتان له‌ناو ئا‌وینه‌یه‌کدا که له به‌رزاییه‌وه دا‌هن‌ریت ئه‌زهل‌یش ده‌وره‌ی راب‌ورد‌وو و ئیستا و ئاینده‌ی داوه. له‌به‌ر ته‌وه، هه‌رگیز

(۱) "العِلْمُ تابعٌ للمَعْلُوم" ده‌ست‌ووریک‌ی به‌ناو‌بانگه. (وهرگیز)

کارێکی راست و پەوا نییە کە مەزۆف - بە خەیاڵ - سەرەتایەک لە لایەنی
 پابوردوودا بۆ ئەو زەمانە درێژخایەنە دابێت کە لە بازەنی
 "مۆمکینات" دایە و پاشان بچیت ناوی "ئەزەل"ی لێ بێت و، ئنجا
 شتانی بە نۆرە و بەک لە دوا یەک بڕۆنە ناو ئەو زانستە ئەزەلبیە و،
 مەزۆف - بە وەهەمی خۆی - خۆشی لە دەروەهی ئەو زانستە ئەزەلبیە
 دابێت و، پاشان لە سەر ئەم بناغەیە داوڕیەکی ژیری (مۆحاکە مەبەکی
 عەقڵی) ساز بکات!

سەیری ئەم نمونەیە بکە، با ئەم نەتیجەیە بۆ ئاشکرا بێت:
 ئەگەر ئاوێنەبەکت لە دەستدا بیت و وات دانا کە ئەو ماوە (مسافة) یە
 دەکەوێتە لای راستی ئاوێنە کە پابوردوو بیت و ماوەکەی لای چەپیشی
 داهاوێت بیت. جا ئەو ئاوێنەبەکتە ئەو شتانەی تێدا دەردەکەون کە لە
 بەرامبەرەوێ و بە یەک تەرتیبی یەک لە دوا یەکی دیاریکراو هەردوو
 لاکە ی تێدا دەردەکەون و، زۆربەی ئەو دوو لایە پێکەوێ تێدا جێ
 نابێتەو، چونکە ئاوێنە کە نزمتر بیت ماوەی کەمتری تێدا دەردەکەوێت،
 بەلام ئەگەر ئاوێنە کە ئاوێنە بێت بەرز بکەوێتەو ئەو بازەنە کە
 بەرامبەریشی تێدا فراوان دەبێت، بەم جۆرە هەتا وردە وردە ئاوێنە کە
 سەر بخرێت ئەو لە یەک کاتدا هەردوو ماوەکە ی تێدا دەردەکەون و،
 ئاوێنە کە لەم دۆخەیدا هەموو ئەو حالەتانەی تێدا دەبێت کە لە هەردوو
 ماوە کەدا ڕوو دەدەن. ئیتر لەم کاتەدا ئاوێنە کە: ئەو حالەتانەی لە
 یەکیکی ئەو دوو لایەدا ڕوو دەدەن پێش ئەوێ تریانە، یان دوا یە
 تریانە، یان وەک یەک وان.

قەدەری خوا ی گەورەش بە هەمان جۆرە، چونکە لەبەر ئەوەی
 بەشێکە لە "زانستی ئەزەلی" و، زانستی ئەزەلیش وەک فەرموودەی پیرۆز

دەری خستروە: (لە پلەیهکی هێندە بڵنددایە کە سەرچەمی ئەو شتانە ی بوون و ئەوانەش کە لەمەولا دەبن، دەگرێتەو) ئەوا نە ئێمە و نە داوەرێیە ژیریەکانمان، لەم زانستە بەدەر نیین تاكو خۆمان لە دەروە ی ئەم زانستە دابێتێ و ئەنھا بە ئاوێنە یەك تەسەووری بکەین کە کەوتیشتە ماوێ رابوردوووە!!

پێنجەم: قەدەری خرای گەورە بە تەنھا یەك تەعەللوق و پێکەو پەپوێندی دەکات بە ھەریەك لە "ھۆکار" و "بەھۆکراو". واتە ویستی خرای گەورە جارێك پەپوێندی ناکات بە "موسەبب" واتە بەھۆکراوەکەو و جارێکی تریش بە "سەبەب" واتە بەھۆکارەکەو.

بە واتایەکی تر: ئەو "بەھۆکراو"ە بەو "ھۆکار"ە پوو دەدات. لەبەر ئەو، نابێ بوتریت: مادەم مردنی فلان کەس لە فلان کاتدا دەستیشان (تقدیر) کراو، ئیتر ئەو مرقفە تاوانی چییە کە لە پێی ویستە جوژییەکە یەو بە تەفنگ تەقە ی لێ دەکات؟ خو ئەگەر تەقەشی لێ نەکردایە ھەر دەمرد!

پرسیار: بۆچی دەبێ ئەمە نەوتریت؟

وہ لām: چونکە "قەدەر" مردنی ئەو ی بەو تەفنگە دەستیشان کردوو، کەواتە ئەگەر وا دابێت ئەو تەقە ی لێ نەکات ئەوا لەو کاتدا ئەویش دادەنێت کە قەدەر پەپوێندی بە مردنیەو نەدەکرد، ئیتر بەچی پرسیار دەدەیت کە ھەر دەمرد؟!

مەگەر پێیازی سونەت و جەماعەت واز لێ بھێنیت و بڕۆیتە ناو ئەو تاقمە گومرایانە ی کە تەسەووری قەدەرێکی جیا یان بۆ "ھۆکار"ە کە و قەدەرێکی تریان بۆ "بەھۆکراو"ە کە کردوو، وەك جەبریەکان..

یان "ئىنکاری قەدەر" بکەیت بە وێنەى موعتەزىلەکان.

بە‌لام ئیمەى ئەهلى حق دە‌لێن:

ئە‌گەر تە‌قەى لێ نە‌کردایە مردنە‌کەى لای ئیمە نە‌زانراوە. جە‌بریە‌کان دە‌لێن: تە‌قە‌شى لێ نە‌کردایە هەر دە‌مەرد. کە‌چى موعتەزىلە‌کان دە‌لێن: گەر تە‌قەى لێ نە‌کات نامرێت.

ئە‌شەم^(۱): "مە‌بە‌لان" کە‌ بناغەى سەرە‌کى جو‌زئى ئیختیارى، بە‌لای پێ‌هەوى "مانوریدی" یە‌و شتیکی "ئیختیارى" یە و دە‌کرێ بە‌ دە‌ستى م‌رؤ‌ف بێت، کە‌چى بە‌لای پێ‌هەوى "تە‌شە‌ه‌رى" یە‌و شتیکی مە‌وجودە و بە‌دە‌ست م‌رؤ‌ف نی‌یە. بە‌لام پێ‌یان وایە کە‌ هە‌لسو‌کە‌وت کردن لە‌م مە‌بە‌لانە‌دا شتیکی ئیختیارى و بە‌ دە‌ستى م‌رؤ‌فە.

لە‌بەر ئە‌وە، چ ئە‌و مە‌بە‌لانە و چ هە‌لسو‌کە‌وت کردن تیا‌دا، دوو شتى ئیختیارى و بوونى دە‌ره‌کى پاستە‌قینە‌یان نی‌یە. خ‌ۆ بوونى شتى گ‌ۆ‌پ‌رە‌یش پێ‌وستى بە‌ ه‌ۆ‌کارێکى تە‌واوە‌تیی ئە‌وتۆ نی‌یە کە‌ بە‌ زەر‌و‌ورە‌ت دا‌خوا‌زى هە‌ل‌گ‌رتن و نە‌ه‌شتنى ئیختیار بێت، بە‌ل‌کو ئە‌گەر ه‌ۆ‌کارى ئە‌و شتە‌ گ‌ۆ‌پ‌رە‌یە کە‌وتە‌ د‌ۆ‌خى پ‌لە‌ى "پ‌وج‌ح‌ان" ئە‌و، ئە‌وا دە‌گ‌ون‌جێ ب‌م‌پ‌ێت‌ت‌و و دە‌ش‌گ‌ون‌جێ هەر لە‌و دە‌مە‌دا م‌رؤ‌ف وازى لێ ب‌ه‌ێت‌ت، ئا لە‌و ساتە‌دا ق‌ور‌ئان بە‌ م‌رؤ‌ف دە‌لێت: ئە‌مە کردە‌وى خ‌راپە، مە‌یکە!

بە‌لێ، ئە‌گەر م‌رؤ‌ف بە‌دە‌پ‌تە‌رى کردارە‌کانى ب‌وابە و ت‌واناى بە‌دە‌پ‌تە‌نایى ب‌وابە ئە‌وا ئیختیار لە‌ گ‌ۆ‌پ‌ر‌دا نە‌دە‌سا و هە‌ل‌دە‌گیرا، چون‌کە دە‌ست‌و‌ورى ب‌ریار‌د‌راوى زانستى ئ‌وس‌و‌ول و ح‌یک‌مە‌ت لە‌م ب‌وارە‌دا ئە‌و‌یە کە: "ما لم ی‌ج‌ب لم ی‌وج‌د" واتە گەر هەر شتیکی بوونى پێ‌وست نە‌بێت نایە‌تە

(۱) راستیە‌کە تاییە‌تە بە‌ زانایانى تە‌واو وردە‌کار‌م‌و. (د‌لە‌ر)

"وجود". به و واتایه دېې نهو شته "هؤکاری ته واهوتی" ی ه بیت تنجا دیته وجود. خو "هؤکاری ته واهوتی" ش به "زهرورته" و "جوب" داخوای به هؤکراو (معلول) ه که دهیت. نهو کاتهش "یختیار" له گۆریدا نامیت!

نه گهر ده لیت: (ته رجیحدان ی بی ته رجیحدهر کارنکی مه حاله، که چی به ده سته پتان (کسب) ی مروف، که تاوی به نه نجامدانی کار و تاوکی تر به نه نجامنه دانی، ناوی شتی یختیار پتان لی ناوه، داخوای نهو دهیت که له کاتی نهوونی ته رجیحدهری موجدیدا ته رجیحی بی ته رجیحدهر بدریت، نه مهش گرنکترین بناغه کانی زانستی که لام مه لده وه شیتته وه)؟!

وه لام: خو ته رجیحدان (الترجیح) ی بی ته رجیحدهر (واته بی هؤکارنکی ته رجیحدهر) مه حاله، نه که ته رجیحدان (الترجیح) ی بی ته رجیحدهر، که درسته و له واقعدا هیه. چونکه ویستی خوی گهره - که په کیکه له سیفه نه کانی - نه م کاره ده گریته نه ستو (واته یختیاری خوی گهره دهیت به ته رجیحدهر).

نه گهر ده لیت: ماده م نهو که سهی قهله که ی به دی هیناوه خوی گهره به، یتیر بوجی به من دهوتریت: قاتل؟

وه لام: به پنی ده ستوری عیلمی صهرف: "یسمی فاعل" ^(۱) له "مه صدر" وهرده گریت که شتیکی گوزریه و، هر گیز له نه نجامی مه صدره که وهرنا گریت که کارنکی سابت و دیاری کراوه. جا مه صدره که له م کیشیه دا ده سته و نه که ی نيمه یه و نيمه ناویشانی

(۱) واته: ومك "قاتل". (ومرگير)

قاتلەمان لە ئەستۆدايە، بەلام ئەنجامى مەصدەرەكە بەدیهاتووی خوای گەورەيە.

جا ھەر شتێك بۆنى "بەرپرسيارى"ى لى پىت ھەرگىز لە ئەنجامى مەصدەرەكە وەرنەگيریت و لەو ئىشتىقاق ناكړیت.

ھەونەم: "ويستى جوژى" پان "جوژى ئىختيارى"ى مرؤف لاوازه و شتىكى ئىعتبارىيە، كەچى خوای گەورە كە خواھەنى دانستى پەھايە، ئەو ويستە جوژىيە لاوازهى كردوو بە مەرجىكى ئاسايى بۆ ويستە كوللىيەكەى خۆى. واتە ەك بلىنى خوای گەورە لە واتا و ناوەرۆكدا دەفەرمریت:

"ئەى بەندەكەى خۆم! تۆ ھەر پىنگايەك ھەلبژيرت من بۆ ئەو پىنگايە دەندەمە بەر. لەبەر ئەوە، "بەرپرسيارى" تەنها لە ئەستۆى خۆتدايە."

بۆ نەروونە: ئەگەر منالتيكى دەستەوسانى لاوازت لەسەر شانت ھەلگرت و سەربەستىت دا بە دەست خۆى و پىت وت: چ جىنگايەكت دەوت دەتەم بۆ ئەو، منالەكەش داواى كرد بۆ سەر چىاپەكى مەزن سەرى بخەيت و تۆش بىردت بۆ ئەو. بەلام منالەكە لەو ئىختىيارى كەوت پان كەونە خواھە، پىنگومان پىتى دەتەيت: تۆ خۆت داواى ئەمەت كرد. ئىتر سەرزەنشتى دەكەيت و، جگە لە ئازارەكەى خۆى، ئازارى زللەى ئەمىدانىشى بۆ زىاد دەكەيت!

خوای گەورەش - وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلٰى - بە ھەمان جۆرە، ئەوەنا ئەو خواھەندەى كە "أحكم الحاكمين"، "ويستى" ئەم بەندەيەى خۆى، كە لەو پەرى لاوازيەدايە، كردوو بە مەرجىكى ئاسايى بۆ ويستە ھەمەكەى خۆى.

پوخته یی هم قسانه:

ئهی ئاده میزاد! تو خواوهی "ویست" یکیت که هرچنده له پهری
لاوازیدایه، که چی له خراپکاری و کاو لکاریدا دهستی درنزه و له
چاکه کاریدا دهستی کورته. هم ویستهش ئه وه به که ناوی "جوزئی
لیختیاری" یی له نراوه.

جا توش - ئهی مرۆف! - "دوعا و پارانوه" له ناو په کیک له
دهسته کانی ئه و ویسته تدا دابن، تاکو درنژ بیت و بگات به و به هه شته ی
که په کیکه له به روپوه کانی زنجیره ی چاکه کاریه کان و، بۆ ئه وه ی
بگهیت به به خته وه ریی هه می شه یی که په کیکه له گو له کانی گولزاری
به هه شت..

دهسته که یی تری ئه و ویسته شت "داوای لیخوشبون" (الاستغفار) ی
تیدا دابن، تاکو هینده کورت بیته وه که نه گاته خراپکاریه کان و به ری
ئه و دره خته نه فرهت لیکراوه که دره ختی زه ققومی دۆزه خه!
واته "پارانوه و نه وه ککول" هینژیکه گه وه به مه یلی خپیر
ده به خشن و، "توبه و ئیستغفار" یش مه یلی خراپکاری ده شکین و پئی له
سنوورشانده کانی ده گرن.

باسی سیه‌م

باوه‌ره‌ئێنان به‌ قه‌ده‌ر، واته‌ به‌وه‌ی که‌ هه‌موو شتی‌ک به‌ ته‌قه‌دیر و ده‌سه‌نشان‌کردنی خوای گه‌وره‌یه‌، به‌کێکه‌ له‌ پایه‌کانی ئێمان. به‌لگه‌ بێگومانه‌کانی قه‌ده‌رش هێنده‌ زۆرن که‌ له‌ ژماره‌ ناهه‌ن، وایه‌مه‌ لێره‌دا و له‌ ناوه‌ندی پێشه‌کیه‌ کدا، به‌ شتێوازیکی ساده‌ و ناشکره‌، پاده‌ی هێز و فراوانی ئه‌م پایه‌ ئێمانیه‌ پروون ده‌که‌ینه‌وه‌.

پێشه‌کی:

هه‌موو شتی‌ک پێش ئه‌وه‌ی بێت و دوا‌ی ئه‌وه‌ش که‌ ده‌بێت، له‌ کتێبێکدا نووسراوه‌. قورئانی پیرۆز له‌ زۆر ئایه‌تی پیرۆزیدا به‌ راشکاوی ئه‌مه‌ی راگه‌یاندووه‌، وه‌ک:

﴿وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾ (الانعام: ۵۹).

ئنجاسه‌رجه‌می بوونه‌وهرانی‌ش - که‌ قورئانی گه‌وره‌ی قودره‌تی خواوه‌نده‌ - به‌ ئایه‌ته‌کانی: رېساو، هاوسه‌نگی و، پێک‌وێکی و، ئیمتیا‌ز و، وێنه‌کێشان و، ئارایشتان و، ئایه‌ته‌ ته‌کوینییه‌کانی نهری هاوچه‌شنیان، ته‌سه‌دی ئه‌و حوکه‌می قورئان ده‌که‌ن.

به‌لێ، نووسینه‌ پێک‌وێکه‌کانی کتیی بوونه‌وهران و هاوسه‌نگبوونی ئایه‌ته‌کانی، شایه‌تن له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ هه‌موو شتی‌ک نووسراوه‌. به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ هه‌موو شتی‌ک پێش ئه‌وه‌ی په‌یدا بێت نووسراوه‌ و ته‌قه‌دیر کراوه‌، هه‌موو ئه‌و "به‌ما" و "توو" و "ئه‌ندازه‌" و "وێتانه‌" که‌ ده‌بن به‌ شایه‌تی راست له‌سه‌ری.. چونکه‌ "توو‌ه‌کان" - له‌ راستیدا - بریتین له‌ چه‌ند وردیله‌ سندوقی‌کی ناسک که‌ کارگه‌ی (ک.ن) دایه‌تیان و،

"قه‌دەر" یش پترسته بچکۆله‌ی وێنه‌ی ئەوی تیدا داناو و، تواستیش - به‌پێی ئەندازە‌ی دەستیشانکراوی قه‌دەر - موعجیزە مەزنەکانی خۆی لەسەر ئەو تۆرە بچوکانه بنیات دەنیت و لەم پێناوەدا گەردیلەکان دەخاته کار..

بەو واتایە‌ی که سەرجه‌می ئەو کار و پروداوانە‌ی بەسەر درەختەدا دێن لەحوکمی ئەوەدان که لە تۆرەکه‌یدا نووسرابن، چونکه تۆرەکان لەخۆیاندا سادەن و ماددەکانیشیان لە یەک دەچن و جیاوازییان لە نێواندا نییه.

پاشان میقدار و "ئەندازە"‌ی پێکخەری هەموو شتێک، بە ئاشکرا "قه‌دەر" دەردەخات. ئەوەتا ئەگەر بە وردی سەیری هەر زیندەوهرێک بکەیت دەردەکه‌وێت که ئەو زیندەوهره خاوەنی شێوه و ئەندازەیه‌که و، دەبێت له قالیێک دەرھاتووه که له‌وپه‌ری حیکمەت و وردەکاریدا بیت! بە پادەیه‌ک که دەریدەخات وەرگرنتی ئەو ئەندازە و شێوه‌یه‌که لایەن ئەو زیندەوهره‌وه یان ه‌ی قالیێکی ماددی نائاسایی وەه‌ایه که تابلێی پێچاو پێچ و سووچ و پەنا و لار و لەوێری تیدا بیت.. یاخود توانستی خ‌وای گەوره‌ به قالیێکی مەعنەوی زانیاری و هاوسەنگی قه‌دەر ئەو شێوه‌یه‌ی به‌ به‌ر ب‌ریوه و کردوویه‌ته‌ به‌ر ئەو درەخته‌یان ئەو زیندەوهره.

ئێستا سەرنج لەم درەخته‌یان لەم زیندەوهره‌ بده، دەبینیت گەردیلە که‌ر و کوێره‌ بێگیانه‌کان، که هیچ هەست و نەستیکیان تیدا نییه و شێوه‌شیان لە یەک دەچیت، له‌گه‌شه‌کردنی شتان و ئەندامەکانی ئەو درەخته‌یان ئەو زیندەوهره‌دا، دەجوولێن و پاشان له‌ چەند سنوورێکی

دیاری‌کراودا به وینه‌ی که‌سیکی شارمزا و زانا به جی و شوی‌ی سوود و به‌روبوومه‌کان پاده‌وه‌ستن، پاشان شوینه‌کانیان ده‌گۆرن به چه‌شتیک که ده‌لئی ئامانجیکی به‌کجار مه‌زنیان لهم جی‌گۆرینه‌دا بییت!

واته: "گه‌ردیله‌کان" به‌پیتی ئهم ئه‌ندازه و قالدیه مه‌عه‌وه‌یه‌ی که له قه‌ده‌روه هاتووه و به‌گۆره‌ی ئهو فهرمانه مه‌عه‌وه‌یه‌ی که له‌و ئه‌ندازه‌یه‌وه بزنیان ده‌رده‌چیت، ده‌جوولین و په‌فتار ده‌که‌ن.

جا ماده‌م تا ئهم پاده‌یه قه‌دەر له شته ماده‌یه بینه‌راوه‌کاندا بییت و ده‌رکه‌وت، ئه‌وا ده‌بی بارودۆخی هه‌موو ئهو شتانه‌ی که هه‌ن و ئهو وینه و شیوانه‌ش که ده‌یانپۆشن و ئهو جموجوولانه‌ش که به‌دریژی پۆژگار ئه‌نجامیان ده‌ده‌ن، به‌هه‌مان جۆر، هه‌موویان شوینکه‌وته‌ی پتکۆپتکی ئه‌ندازه‌ دیاری‌کراوه‌کانی "قه‌دەر" بن.

به‌لێ، دوو دره‌وشانه‌وه‌ی قه‌دەر له "تۆ" دا هه‌یه، واته به‌ دوو شیوه قه‌ده‌ری تێدا ده‌رده‌که‌وت:

یه‌که‌م: ده‌رکه‌وتنیک "به‌دییه‌" یه‌ و، به‌ ئامازه "کتابی موین" ده‌رده‌خات، که ناویشانی ویستی خوای گه‌وره و فهرمانه ته‌کوینییه‌کانه. دووه‌م: ده‌رکه‌وتنیک "نه‌زمی" یه، واته به‌ ژیری په‌یی پێ ده‌بریت. ئهم یه‌که‌یان به‌ هیتا "ئیمامی موین" پاده‌گه‌یه‌نیت که ناویشانی فهرمان و زانستی خوای گه‌وره‌یه.

هه‌رچی "قه‌ده‌ری به‌دییه‌" یه‌ ئه‌وا بریتییه له بارودۆخ و، چۆنیتی و، شکل و شیوه "ماده‌ی" یه‌کانی ئهو دره‌خته، که هه‌موویان له‌و تۆوه‌دا دانراون و له‌ پاشه‌پۆژدا به‌رجه‌سته ده‌بن و به‌ چاو ده‌بیرن.

"قه‌ده‌ری نه‌زمی" ش بریتییه له‌و بارودۆخ و شکل و شیوه و جموجوول و ته‌سییحاتانه‌ی "دریژی ژبانی دره‌خت" که له‌و تۆوه به‌دی

دەهێنرێن و بە "مێژووی ژبانی درەخت" ناو دەبرێن. جا ئەو بارودۆخ و شەکل و شێوە و کاروبارانە، هەموو کاتێک ئالوگۆڕیان بەسەردا دێت، کەچی لە گەڵ ئەوەشدا هەمیشە ئەندازەیه‌کی قەدەری پێکۆشێکیان هەیه. وەك بە تاشکرا لە پەل و گە‌لای درەختەکاندا دەبنێت.

جا ئە گەر لە شتە ئاسایی و سادەکاندا "قەدەر" ئاوا دەریکەوێت، ئەوا دەبێ شتان - پێش بوون و پەیدا بوونیان - هەموویان لە کتێبێکدا نووسرابن. ئەمەش دەتوانرێت بە کەمێک بیر لێکردنەوە مەرووف لێی تێگات و پەیی پێ بیات.

بەلگەی ئەوەش کە هەموو شتێک - دوا‌ی پەیدا بوونی - مێژووی ژبانه‌کە‌ی نووسراوه، ئەو گشت بەروبوومانەیه‌ کە هەوآلی "کتێابی موبین" و "ئیمامی موبین" مان دەدەن و.. هێزی پارێزکار (المحافظة)ی مەرووفیشە کە ئاماژە بۆ "لوح المحفوظ" دەکات و هەوآلی بوونی ئەو لەوحە پادەگەیه‌نێت.. هەموو پەکتێک لەمانە، نیشانه و شایەتێکی پاستن لەسەر نووسراوی مێژووی ژبانی شتان لە دوا‌ی پەیدا بوونیان.

بەلێ، "تۆو"ی هەموو بەرێک - کە لە حوکمی دلی ئەو بەره‌دایە - دوا‌پۆز و مێژووی ژبانی سەرچەمی بەسەر هاته‌کانی درەختەکە‌ی تێدا دەنووسرێن.

هەروەها هێزی پارێزکاری مەرووفیش - کە لە بچووکیدا هێندە‌ی نۆو خەرتەلەیه‌ک دەبێت - دەستی "قودرەت"ی خوا‌ی گە‌وره زۆر بە وردی و بە قەلەمی "قەدەر" مێژووی ژبانی مەرووف و بە شتێک لە پروداوه‌کانی جیهانی رابوردووی ئەوی تێدا دەنووسێت. وەك بآتی "هێزی پارێزکار"ی مەرووف بەلگە‌نامه و پەیماننامەیه‌کی بچووکی لاپەرە‌ی کردەوه‌کان (صحيفة

(الأعمال) بیت و، دهستی قودرته داییتی به مروّف و، له گوشه‌یه‌کی می‌شکیدا بۆی داناییت، تا‌کو یادی کاتی لټیرسینه‌وه‌ی پښ بکاته‌وه و دلنیاشی بکات که دروست‌کردنی هم نالو‌گۆر و فه‌نا و زه‌وال و نه‌مانانه بۆ ته‌وه‌یه که ناو‌ینه‌ی "مانه‌وه" بن و خوا‌وه‌ندی به‌تواناش و ینه‌ی "هۆیه"ی^(۱) شتانی فانی و له‌ناو‌چوویان تیدا ده‌کیشیت و، چه‌ند له‌وحی‌کن که خوا‌وه‌ندی پار‌یزکاری زانا واتای شته فانییه‌کانیان تیدا ده‌نوسیت.

له‌مانه‌ی پټشه‌وه تپده‌گه‌بن که:

له‌کاتی‌کدا ژبانی پروه‌ک، که نرم‌ترین و ساده‌ترینی جوړه‌کانی ژبانه، تا هم پاده‌یه ملکه‌چی پټسای "قه‌دەر" بیت، ته‌وا ده‌بن ژبانی مروّف، که له‌به‌رزترینی پله‌کانی ژباندا‌یه، به‌خو‌ی و سه‌رجه‌م به‌ش و لښ و په‌له‌کانپه‌وه، به‌قه‌له‌می "قه‌دەر" نو‌وسرا‌بیت و شپوه‌کانیشیان به‌پن‌وه‌ری قه‌دەر کټشرا‌بیت.

به‌لښ، هه‌روه‌ک دل‌تپه‌بارانه‌کان هه‌والی هه‌وریان پټیه و، نمی‌ناوه‌کانیش به‌لگه‌ی بوونی کابا‌وه‌کانن و، به‌لگه‌نامه‌کانیش ئاماره‌بۆ بوونی تو‌ماره‌گه‌وره‌کان ده‌که‌ن..

به‌هه‌مان جوړه، به‌ری دره‌خت و، ناوی مه‌نی و، ناو‌ک و تو‌وه‌کان و، و ینه و شپوه‌کان، که له‌به‌ر چاو‌ماندان و له‌خو‌کی چه‌ند نم‌یکی قه‌ده‌ری به‌دی‌هی (واته‌پن‌کو‌پن‌کیی ماد‌دی ناو‌زینده‌وه‌ران) دان و، وه‌ک چه‌ند دل‌تپ‌کی قه‌ده‌ری نه‌زه‌ری (واته‌پن‌کو‌پن‌کیی مه‌عنه‌وی و زینده‌یی) وان و، به‌ینه‌ی به‌لگه‌نامه‌کانی ته‌وه‌قه‌ده‌ره‌نمه‌ریه‌ن..

(۱) هۆیه: زارا‌وه‌یه‌کی فله‌سه‌فیه، واته: ته‌وه‌حقیقه‌ته‌په‌مایه‌ی که پاستیه‌کان له‌نام‌یز ده‌گر‌یت، کومت و‌ک ته‌وه‌ی که دره‌خته‌کی له‌خو‌گر‌تو‌وه. پ‌روانه: "التعريفات للجرجاني ص ۱۴۰". (وه‌رگ‌یر)

هەموو ئەمانە، بە هەمان جۆر و بە ینگومانی، دەبن بە بەلگە لەسەر:
 "کێشای موبین" که تۆماری ویستی خوا و فەرمانە تەکوینییه کانیەتی و،
 "ئیمامی موبین" یش که لەوحی مەحفووز و دیوانی زانیاریی خوای
 گەورەیه.

ئەنجام:

مادەم ئیمە دەبینین که:

یەك بە یەکی گەردیله کانی هەموو زیندەوێژێك، لە دەمی نەشونما و
 گەشەکردنیدا، بەرەو چەند سنوور و کۆتاییەکی لار و پێچاوپیچ
 دەپروات و لەوێ پادەوێستیت و، ئنجای رێگاکی دەگۆڕیت تاكو لەو
 کۆتاییانەدا حیکمەت و سوود و بەرزەوێندی بەرھەم بهێتیت، ئەوا بە
 ئاشکرا و بەداهەت دەزانیت که وێنەی ئەندازەی پڕۆلەتاری ئەو شتە بە
 قەلەمی قەدەر نووسراوە.

بەم جۆرە، "قەدەری بەدیهی و پینراو" دەیت بە بەلگە لەسەر ئەو
 سنوورە پێکۆپێك و بەرھەمبەخش و کۆتاییە بەسوودانەی حالەتە
 مەعنەوییه کانی ئەو زیندەوێرانە، که ئەوانیش بە قەلەمی قەدەر وێنەیان
 کێشراوە. کەواتە "قودرەت" سەرچاوەیە و "قەدەریش" پاستەپە، قودرەت
 لەسەر پاستەپە قەدەر ئەو کتێبە مەعنەوییهی واتا و ناوەرۆکە کانی ئەو
 زیندەوێرە دەنووسیت و شتووەکی دەکێشیت!

مادەم بە ینگومانی پە دەبین بەوی که هەرچی سنوور و
 بەروبووم و کۆتایی خواوەن حیکمەت هەن، تێکڕا بە قەلەمی قەدەری
 ماددی و مەعنەوی وێنەیان کێشراوە، ئەوا دەبین سەرچەمی ئەو حالەت و
 بارودۆخانەی زیندەوێریش که لە درێژایی ژيانیدا بەسەریان دەبات، بە
 هەمان جۆر بە قەلەمی ئەو قەدەرە نووسراوە و وێنەیان کێشراوە،

چونکه هه‌رچه‌ند له ماوه‌ی ژیانیدا چه‌ندین وینه و شکل و شینوه ده‌گۆریت، که‌چی میژووی ژیانی به‌پێک‌ویشتکی و به‌پیتی پێسا به‌سه‌ر ده‌چیت. جا ماده‌م قه‌له‌می قه‌دەر به‌سه‌ر هه‌موو زینده‌وه‌راندای فرمانه‌وه‌ و ده‌سته‌لاندای بیت، بێگومان ده‌بێ میژووی ژیانی مرقۆش - که‌ کاملترینی به‌روبوومی دره‌ختی جیهان و، جێنشینی زه‌وی و، هه‌لگری نه‌مانه‌نی هه‌ره‌ مه‌زنه - له‌ هه‌موو شتێک زیاتر ملکه‌چی "یاسای قه‌دەر" بیت.

ئه‌گەر که‌شێک ب‌لێت:

قه‌دەر که‌له‌پچه‌ی کردووی و سه‌ربه‌ستی لێ سه‌ندووی نه‌وه، ئایا نابینیت "ئیمان به‌ قه‌دەر" قورسای ده‌هاوینه‌ سه‌ر "دَل" و پێزاریش له‌ "گیان" دا په‌یدا ده‌کات، له‌ کاتیکدا که‌ "دَل" و "گیان" ناسه‌مه‌ندی سه‌ربه‌ستی و ب‌لاو‌بوونه‌وه‌ و گه‌شت و گه‌ران؟

له‌ وه‌لامدا ده‌لێن:

نه‌خێر هه‌رگیز وانیه‌.. "قه‌دەر" هه‌روه‌ک نابیت به‌ مایه‌ی د‌لته‌نگی، له‌ هه‌مان کاتیشدا پ‌ۆحسووک‌ی و چه‌وانه‌وه‌ و د‌لخۆشی و پرووناکیه‌کی هه‌تنده‌ پ‌ێسنور به‌ د‌ل و گیانی مرقۆف ده‌به‌خ‌شیت که‌ ئاسایش و ئارامی و چه‌وانه‌وه‌ و د‌ل‌یایی ب‌ۆ مرقۆف ده‌هه‌یتته‌دی..

چونکه‌ ئه‌گەر مرقۆف ئیمانی به‌ "قه‌دەر" نه‌بیت ده‌بێ له‌ بازنه‌یه‌کی ته‌سک و له‌ نێوان سه‌ربه‌سته‌یه‌کی جوژنی و خۆ‌پ‌زگا‌رکردنێکی کاتیدا، به‌ نه‌دازه‌ی دنیا کۆلی قورس له‌ ته‌ستۆی لاوازی "گیان" ی خۆی بنیت! چونکه‌ مرقۆف له‌ لایه‌که‌وه‌ په‌یوه‌ندی له‌ گه‌ل سه‌رانه‌ری بوونه‌وه‌راندای هه‌یه‌ و، ئامانج و ئاواته‌کانیشی - له‌ لایه‌کی تره‌وه‌ - ته‌وه‌نده‌ زۆرن که‌ هه‌ر کۆتاییان پ‌ێ نابیت، که‌چی له‌ به‌رامبه‌ر هه‌موو ته‌وانه‌وه‌ توانست و

ویست و سەرپه‌ستیه‌که‌ی خۆی هێنده‌که‌م و ده‌ست‌کۆرتیه‌که‌ هێشتا به‌شی
هێتانه‌دی یه‌ك له‌ ملیۆنی ئهو ئامانج و ئاواتانه‌ی ناکه‌ن!!

ئا لێره‌دا تێده‌گه‌ین که‌ ئه‌گه‌ر مرۆف ئیمانی به‌ قەدەر نه‌بێت چه‌نده
گرفتاری قورسایی مه‌عه‌وێ ده‌بێت و ئا چه‌نده‌ش جیهانه‌ مه‌عه‌ویه‌که‌ی
سامناک و ترسناک ده‌رده‌چێت!

به‌لام "ئیمان به‌ قەدەر" وا له‌ مرۆف ده‌کات که‌ هه‌موو ئهو کۆلانه‌ له‌
ئه‌ستۆی خۆی دا به‌مالێت و بیان‌خاته‌ ناو که‌شێی قەدەر ده‌وه‌! که‌ ئه‌مه‌ش
ده‌بێته‌ مابه‌ی ئه‌وه‌ی چه‌وانه‌وه‌یه‌کی ته‌واوی پێ به‌خشیته‌ و، به‌م ئیمانه‌
مه‌یدانیکی به‌که‌جار فراوانی ها تو‌چۆ کردن له‌ به‌رده‌م "گیان" و "دل"ی
مرۆفدا ده‌کریته‌وه‌ و له‌ پێی گه‌هشتیان به‌ که‌مالانیاندا به‌ سەرپه‌ستیه‌کی
راسته‌ قینه‌ و ته‌واو له‌و مه‌یدانه‌دا ده‌رۆن و هه‌نگاو ده‌نێن.

هه‌ر ئهم ئیمانه‌، سەرپه‌ستیه‌ جو‌زئیه‌که‌ی "ده‌روونی به‌دخواز" له‌و
ده‌روونه‌ ده‌سێتته‌وه‌ و، فیرعه‌ونا به‌نی و په‌روه‌ردگار تێیه‌ (وه‌همی) هه‌که‌ی
ده‌شکێنێت و، له‌ هه‌لسوکه‌وته‌ چه‌واشه‌ و هه‌له‌شه‌کانی که‌م ده‌کاته‌وه‌ و
سنوورێکیان بۆ داده‌نێت.

"ئیمان به‌ قەدەر" هێنده‌ به‌له‌زه‌ته‌ که‌ هه‌یج نام و چێژێکی دیکه‌ی پێ
ناگات و، به‌خته‌وه‌ریه‌که‌ هه‌یج به‌خته‌وه‌ریه‌کی تری له‌ دوا نییه‌! جا له‌ به‌ر
ئه‌وه‌ی ناتوانین پێناسه‌ی "له‌زه‌ت" و "به‌خته‌وه‌ری" بکه‌ین، ناچارین به‌م
نمرونه‌یه‌ی خواره‌وه‌ ئاماره‌یان بۆ بکه‌ین:

دوو پیاو پێکه‌وه‌ ده‌رۆن بۆ پایته‌ختی پادشایه‌کی مه‌زن و، ده‌چه‌ ناو
کۆشکی پێ له‌ شتانی سه‌یر و سه‌رسوور هه‌یتیه‌ری پادشاهه‌..

به‌کیکیان: پادشا نانا سێت و، ده‌یه‌وت به‌ دزیه‌وه‌ له‌ ناو کۆشکه‌ که‌دا
نیسته‌ جێ بێت و، ژبانی له‌ وێدا به‌ زه‌وت کردنی ئهو مال و سامانه‌ به‌ سه‌ر

به ریت و، له ناو باخچه ی کۆشکه که دا کار بکات. به لām به ریتوه بردن و کار به ریتکردنی تهو باخچه یه و ریتکخستی دهرامه ته کانی و به گه رختنی مه کینه و نامیره کانی و پوزیدانی زینده و ږه نامو و سهره کانی و کاره قورسه کانی تری هاوچمشنی نه مانه، گرفتاری نیگه رانی و دل په راوکتیبه کی به رده و امیان کرد، به راده په کی تهو تو که تهو باخچه په نگینه به هشت ئاسایه ی له بهر چاودا و هک دوزخه ختیک له هات و نه پده توانی نیایدا بزی، چونکه خهفت و نازاری به ده ست هه موو تهو شتانه وه ده چه شت که له سهر پرشتی کردن و به ریتوه بردنیاندا ده سته و سان ده بوو، هه رده م کاته کانی به ئاخ و حسرت و په زاره وه به سهر ده برد. تا له نه نجامدا، له توله ی بین ته ده بی و په فتاری هه له و خرابی خوی و بو مه به ستی ته میتکردنی، خرابیه ناو به نندیاخانه وه.

به لām پیاوی دووهم: پادشا ده ناسیت و، خوی به میرانی تهو داده نیت و، لهو باوه رده یه که سهرجه م کاروباره کانی کۆشک و باخچه که به رپه پری ئامانی و به پتی پنا و یاسا و له سهر به رنامه و نه خشه و پلانیکی ده ستیشانکراو به ریتوه دهرین و، هه رچی قورسی و ته رکی سهخت هه ن به یاسای پادشای ده سپاردن و، به دلنیا یه کی ته واره تی و بیتگه ردیبه کی ته واره سوودی له چیت و له زه ته کانی تهو باخچه په نگینه به هه شت ئاسایه و هه رده گرت و، ده بیینی هه موو شتیک به راستی جواوه و، پستی به سوز و به زه یی پادشا و جوانی یاسا کارگیره کانی تهو ده به ست.. به م جوره، زیانی خوی له ویدا، له ناو مند ی چیت و له زه ت و به خته و هری ته واره تیدا، به سهر ده برد.

بو خوت له م نمونه یه وه له نه نیتیه کی "مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ آمِنَ مِنَ الْكَدْرِ" تیگه!

باسی چوارەم

ئەگەر دەلیت: لە باسی یەکەمدا چەسپتێرا کە هەموو شتیکی قەدەر
خێر و جوانە، تەنانت ئەو شەپەش کە لە قەدەرەوه دیت هەر خێرە و
ناشیرینیە کەشی جوانە.. بەلام خۆ ئەو بەلا و موسیەتانی کە لەم
خانەپەیی دنیا دا نازل دەبن ئەم بربارە زامدار دەکەن و ئەم چەسپانەش لە
جێی خۆیدا دەله‌قێن؟

لەو ئەمدا دەلێن:

ئەو نەفسی خۆم و ئەو هاوڕێکەم!

ئەو ئەو دوانەیی کە لەبەر سۆز و شەفەقەتی لەسنووربەدەرتان نازاری
زۆر دەچێژن!

بزانن کە:

"بوون" سەرئاسەر خێرە و.. "نەبوون" یش سەرتاپا شەر و خراپەیی
بێگومانە..

بەلگەش لەسەر ئەمانە بریتیە لەوێ کە هەرچی چاکە و کەمالات و
پەروشت و خوری باش هەن هەموویان دەگەڕێنەوه بۆ "بوون" و، بناغەیی
سەرچەمی گوناھەکان و بەلا و موسیەت و ناتەواوییەکانیش "نەبوون"ە.
جا لەبەر ئەوێ "نەبوون" شەڕێکی سەرتاسەرییە، ئەوا ئەو حەڵەت و
بارودۆخانەیی کە تەنجامەکانیان "نەبوون"ە، یان بۆنی "نەبوون" یان لێ
دیت، ئەوانیش بە هەمان جۆر شەڕیان لەخۆ گرتووه..

لەبەر ئەوە، ئەو "ژیان"ە کە درەخشانترین پرووناکیی "بوون"ە بە
ئالگۆرېوونی لە نێوان چەند حالەتیکی جۆراوجۆردا، بەهێز دەبێت و..

بە چەند بارودۆخىكى جياجيا كە دىنە پىي، پالڧتە دەيتت و... بەو چۆنئىتتە جۆراو جۆرانەي كە دەيانگىرتەخۆ، ئەو بەروبوومانە بەرھەم دەھىتت كە لىيەو چاومروان دەكرىن و... بەو قۇناغە جياجياپانەش كە يەك لە دواي يەك دەيانگۆرپىت، نەخش و نىگارەكانى ناوە جوانەكانى "بەخشندەي ژيان" بە چەشتىكى ناسك و نيان پروون دەكاتەو.

لەسەر بناغەي ئەم راستىيە، گەلىن حالەت و بارودۆخى جياجيا لە شىوئەي ئازار و بەلا و موسىيەت و گىروگرفتدا دپنە پىي زىندەوهران و، بەمانەش پرووناككەكانى "بەرون" لە ژيانى ئەواندا بەردەوام نوێ دەبنەو و، تاريكايەكانى "نەبوون" پىشان لى دوور دەكەوتەو و، بەم پىيە ژيانپان پالڧتە دەيتت و خاوتنى بەدەست دەھىتت. چونكە وەستان و، بىندەنگى و، پىكارى و، حەوانەو و، بەردەوامبوونى ھەر شتىك لەسەر دۆخ و پەوتى خۆي.. بە "نەبوون" دادەنرپىت لە چۆنئىتى و بارودۆخەكانى ئەو شتانەدا. تەنانت لەو حالەتانەدا كە شتان لە يەك دۆخدا دەمىنەو و ئالوگۆرپان بەسەردا نايت، مەزنىرەن تىام و چىژ، بەرە بەرە، كەم دەكاتەو و لەزەتى خۆي لەدەست دەدات.

پوختەي ئەم قىسانە:

مادەم "ژيان" نەخشونىگارى ناوە جوانەكان دەردەخات، ئەوا ھەر شتىكپىش بىتە پىي ئەو ژيانە ھەر بە جوان دادەنرپىت.

بۆ نەمرونە: سەنەتكارىكى كارامەي دەولەمەند، پىساوئىكى ھەزار بە كرىيەكى ديارىكرائو دەگرپت تاكو بۆ ماوئەي يەك سەعات دەورى "مۆدىل" بىيىتت لە پىشاندانى ئاسەوارى سەنەتە جوانەكانى ئەو سەنەتكارە و دەرختى مەوداي سەرووتە بەنرخەكەيدا. ئىتر بۆ ئەم مەبەستە بەرگىكى يەكجار جوان و ناوازەي چنراوى سەنەتى خۆي لەبەر

دەكات و چەند كردار و بارودۇخ و شىۋەيەكى جۇراو جۇر بەو كرىكارە
ئەنجام دەدات و تاۋىك بەرگىكى كورتى لەبەر دەكات و تاۋىك بەرگىكى
درىژ، تاۋىكى تر ئەو بەرگەى بەرى دەپرېت و لىي دەقرىتېت و تاۋىكى
دى دەىگۆرېت... ھەند، ھەموو ئەمانەش لە پىناۋى دەرخستى كارە
دەراساكانى سەنەتى خۆى و ناۋازەى كارامەيەكەى..

ئايا ئەو ھەزارەى كە بە كرى ئەو كارەى گرتە ئەستۇ، مافى ئەۋەى
ھەيە بەو سەنەتكارە كارامەيە بلىت: "تۆ كە داۋام لى دەكەيت تاۋىك
خۇم لار بىكەمەۋە و تاۋىكى تر راست بېمەۋە، ماندووم دەكەيت و.. بە
بېرىن و كورنكردنەۋەى ئەم كراسە جوانەى بەرىش پوخسارى كراسەكە
دەشپۆتېت؟" يان مافى ئەۋەى ھەيە پىتى بلىت: "سەمت لى كردم و بى
وېزدانېت لە گەلدا بەكارھېتام؟"

كردگارى مەزن و بەدېھتەرى خاۋەنى جوانېش - وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى -
بە ھەمان جۆرە، چونكە ھەردەم ئەو كراسە دەگۆرېت كە كردوۋەتە بەر
گيانداران و، چەند حالەتېكى زۆريان بەسەردا دەھىتېت بۆ ئەۋەى
نەخشونىگارى ناۋە جوانەكانى خۆى دەرىخات و، ھەمىشە ئالوگۆر
دەھىتېت بەسەر ئەو كراسەى كە بە لايەنە ناسك و ھەست و نەستەكانى
چەشنى چاۋ و، گۆى و، دل و، زېرى و، ھاۋچەشنيان پازاندوۋەتەۋە.
جا لە نىزان ئەو بارودۇخانەى كە بەلا و موسىيەتيان لە ئامېز گرتوۋە،
چەند سوورنكى جوانىيەكى ناسك و نىزان ھەيە، كە بۆ مەبەسنى
دەرخستى حوكمى ھەندى لە ناۋە جوانەكان و، لە ناۋەندى
برىسكاهەۋەى حىكمەتى خۋاى گەۋرەدا، نىشكەكانى مېھربانىي ئەو
خاۋەندەيان تېلدا دەردەكەۋىت.

کۆتایی

(ئەمانەى خواریهوه پێنج بەرگەن کە دەروونی بەدخوای
نەزان و بەخۆناز و لەخۆبایی و ڕیاکار و لەخۆپازیبووی
"سەحیدی کۆن"یان دەمکوت کرد)!

بەرگەى پەكەم:

مادەم شتان هەن و بە وردی دروست کراون، ئەوا دەبێت
سەنعەتکارێکی کارامە دروستی کردبێ. چونکە لە وێه ییست و
دوو هەمدا بە شێوەیەکی گومان بێ چەسپاندمان کە:

ئەگەر بەدیهێنانی سەرچەمی شتان نەدرێتە پال خواى تاك و تەنیا، ئەوا
بەدیهێنانی هەر شتێك بە ئەندازەى بەدیهێنانی هەموو شتان دژوار
دەبێت و.. ئەگەر دروستکردنی هەموو شتانی بەدیهێنانی پال خواوەندى
تاکی تەنیا، ئەوا هێندەى ئاسانی بەدیهێنانی یەك دانە شت بەدیهێنانی
هەموو شتان ئاسان دەبێت!

جا مادەم ئەو کەسەى کە ئاسمانەکان و زەویى دروست کردووە
خواوەندى تاك و تەنیا، ئەوا هەرگیز ئەو داھێنکارە ناوازه و دانایە
بەرووبروم و ئەنجام و ئامانجەکانی زەوی و ئاسمانەکان - کە گياندارە
خواوەن زیانەکان - بە غەیری خۆی ناسپێرێت، نەبادا کاروبارەکان

تیکبچن و، هرگیز ناشیانده دهست که سانی تر بو هوی گالته به کاره
خاوهن حیکمه ته کانی نه کړیت و، هه به وروبووم و ټاکام و ټامانجانesh
له ناو نابات و، هرگیز په رستش و شوکرانه شیان به غیبری خوی
ناسپړیت!

برگه ی دوو هم:

هه نفسی له خوباییم!

له خوت بایی مبه و شانازی مه که! چونکه تر له "قه دی مپو"
ده چیت، نه وه تا هه قهده خوی هیشووه تریکانی به خویدا هه لنه واسپوه،
به لکو غیبری خوی هه هیشووانه ی پيدا هه لواسپون!!

برگه ی سپهم:

هه نفسی په پاکارم!

نه که یت له خوت بایی بییت و بلیت: "من خزمه تی ټاییم کردووه".
چونکه هه رمووده ی پیروز به پاشکاوی دهه رمویت: "إِنَّ اللَّهَ لِيُؤَيِّدَ هَذَا
الَّذِينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ"^(۱) که وانه دهه ی تو خوت به و مروقه فاجره دابیتیت،
چونکه تو ده ورونیکی پاکر نه کراویت!

هه وهش بزانه که خزمه تگوزاریه کانت بو ټاییم و په رستشه کانت، له
پاستیدا بریتین له شوکرانه بژیری هه نېمه تانه ی که خوی گوره پتی
به خشپوویت و، نه نجامدانی هه رمانه بری فیتره و، به جیهینانی هه رزی
نه ستزی به دیهینانت و، ټاکامی سته تی خوی گوره له تودا. هه به باش
بزانه و، خوت له په پاکاری و له خو پازیبوون، رزگار بکه!

(۱) روى البخارى أن النبي ﷺ قال ليلال: قم فأذن. لا يدخل الجنة إلا مؤمن. وإن
الله ليؤيد هذا الذين بالرجل الفاجر. (وهركير)

برگه ی چوارهم:

نه گهر دهنه ویت زانستی حه قیقهت و دانایی راسته قینهت ده ست
بکه ویت، نهوا "خواناسی" به ده ست بهینه! چونکه حه قیقهت و راستی
گشت بوونه وهران چهند تیشکیکی ناوی "الحق" ی خوای گهره و،
جینی دره و شانه و هی ناوه جوانه کان و سیفه ته مه زنه کانی نهون.

نه و ش بزانه که "راستی" هه موو شتیك، چ ماددی بیت چ مه عنوی،
چ شتیکی جیگیر بیت و چ شتیکی کانی و له ناوچوو بیت، هه ریه که پان
پالیان به سووریکی ناوه جوانه کانی خوای گهره و ده و له سر
حه قیقهتیک دامه زراوه. دهنه وینه و شنه و به کی دوور له "راستی" و به بن
گرنگی و بایه خ ده بیت.

له کۆتایی و ته ی بیسته مدا شتیكمان له م بابه ته باس کردوو.

نه ی نه فسه که م!

نه گهر تو تاسه مهندي هم دنیایت و له مردن هه لدیت، نهوا به دلنایی
بزانه که نه و شته ی به گومانی خووت به ژبانی داده نیت نه نها نه
"خولهك" هه که تیایدایت و، کاته کانی پیش هم خوله که و شته
دنیا به کانی ناویشیان، هه موویان مردوون..

ئنجا کانی دوا ی هم خوله که و شتانی ناویشی سه رانسهر هیچ و
"نه بور"ن!

واته نه و ژبانه فانییه ی که پتوه ی دهناریت و پتی مه غروور بوویت
ته نها یهك ده قیقه هه. ته نانهت هه ندی له که سانی وردکاری نه هلی ته دقیق
وتوو یانه:

ژيان تەنھا دەھەم بەشى يەك لەسەر دەى دەقىقە يەكە، بىگرە يەك ئانى بە
خوپرەمە!

ئا لىرەوۋەيە كە ھەندى لە ئوليا و پياوچاكان دىيان بە "ەدەم" داناۋە
لەو پروۋەو كە دىيايە.

جا مادەم وايە، ئەو تۆش - ئەى نەفسەكەم! - واز لە ژيانى ماددى و
نەفسى بېتتە و، بە پلەكانى ژيانى "دل و پۇج و سېرپر" دا سەربكەو و،
پروانە كە چەندە بازىنەى ژيانى تەمانە فراوانە! ئەوئە ئەو پراوردوو و
داھاتوۋەى كە سەبارەت بە ئۆۋە مردوون، كەچى سەبارەت بەوان
زىندوون و خاۋەنى وجوودن.

مادەم وايە..

ئەى نەفسەكەم! تۆش ۋەك "دل" م..

بە ئەشكى گەش

ھانا بۆ فرىادېس بەرە.

بلى: من خۆم "فانى" م..

ئىتر "فانى" م ناۋى..

دەستەوسانم.. كۆلەوارم..

شى "دەستەوسان" م ناۋى!

"رۇج" ى خۆم بە خواۋەندى "رەھمان" سپارد..

ھېچ كەسكى دىكەم ناۋى!

بە لىكو تەنھا ئەوم دەۋى..

يارى باقىى قانى نەبوۋى تاكم دەۋى.

من گهر دیلهم..

به لَام خُزری تاوانه‌بووی همه‌میشه بیتاکم ده‌وی.

خُوم له خُومدا هیچی ته‌واو هیچم، که چی

سه‌رانسه‌ری بو ونه‌موری پاکم ده‌وی.

برگه‌ی پیتجه‌م:

ئه‌م برگه‌یه‌م به زمانی عه‌ره‌بی به دلدا هات و هه‌ر به‌و جزوره‌ش به
زمانی عه‌ره‌بی نووسرا و، ئامازه‌یه بۆ به‌کیک له سی و سی پله‌کانی
زیکری "الله اکبر":

"الله اکبر، اِذْ هُوَ الْقَدِيرُ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ الْكَرِيمُ الرَّحِيمُ الْجَمِيلُ
النَّافِثُ الْأَزَلِيُّ الَّذِي مَا حَقِيقَةُ هَذِهِ الْكَائِنَاتِ كُلَّهَا وَجُزْءُهَا وَصَحَائِفُهَا
وَطَبَقَاتُهَا، وَمَا حَقَائِقُ هَذِهِ الْمَوْجُودَاتِ كُلِّهَا وَجُزْئُهَا وَوُجُودُهَا وَبَقَاءُهَا إِلَّا:

خَطُوطُ قَلَمِ قَضَائِهِ وَقُدْرَةُ وَنَظْمِهِ وَتَقْدِيرِهِ بِعِلْمٍ وَحِكْمَةٍ..

وَنَقُوشُ بَرَكَاتِ عِلْمِهِ وَحِكْمَتِهِ وَنَصُورِهِ وَتَدْبِيرِهِ بِصُنْعٍ وَعِنَايَةٍ..

وَتَزِينَاتُ يَدِ بَيْضَاءِ صُنْعِهِ وَعِنَايَتِهِ وَتَزِينَتِهِ وَتَنْوِيرِهِ بِالْطُّفِّ وَكَرَمِهِ..

وَأَزَاهِيرُ لَطَائِفِ لُطْفِهِ وَكَرَمِهِ وَتَوَدُّدِهِ وَتَعَرُّفِهِ بِرَحْمَةٍ وَنِعْمَةٍ..

وَتَمَرَّاتُ فَيَاضِ رَحْمَتِهِ وَنِعْمَتِهِ وَتَرْحُّمِهِ وَتَحَنُّنِهِ بِجَمَالٍ وَكَمَالٍ..

وَلَمَعَاتُ وَنَجَلِيَّاتُ جَمَالِهِ وَكَمَالِهِ بِشَهَادَاتِ تَقَانِيَةِ الْمَرَايَا وَسَيَّالِيَةِ

الْمَظَاهِرِ مَعَ بَقَاءِ الْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ السَّرْمَدِيِّ، الدَّائِمِ التَّجَلِّيِّ وَالظُّهُورِ،

عَلَى مَرِّ الْفُضُولِ وَالْعُصُورِ وَالذُّهُورِ، وَدَائِمِ الْإِنْعَامِ عَلَى مَرِّ الْأَنَامِ وَالْأَيَّامِ

وَالْأَعْوَامِ.

نَعَمْ، فَالْأَثَرُ الْمُكْمَلُ يَدُلُّ ذَا عَقْلٍ عَلَى الْفِعْلِ الْمُكْمَلِ..

ثم الفعلُ المكملُ يدلُّ ذا فهمٍ على الاسمِ المكملِ..
 ثم الاسمُ المكملُ يدلُّ بالبدايةِ على الوصفِ المكملِ..
 ثم الوصفُ المكملُ يدلُّ بالضرورةِ على الشأنِ المكملِ..
 ثم الشأنُ المكملُ يدلُّ باليقينِ على كمالِ الذاتِ بما يليقُ بالذاتِ
 وهو الحقُّ اليقينُ.

نعم ثَقَانِي المِرَّةِ.. زوالُ الموجوداتِ.. مع النَّجَلِي الدائمِ.. مع
 الفَيْضِ المُلَازِمِ:

مِنْ أَظْهَرَ الظَّوَاهِرِ أَنَّ الْجَمَالَ الظَّاهِرَ لَيْسَ مُلْكَ الْمَظَاهِرِ.. مِنْ أَفْصَحِ
 تَبْيَانٍ.. مِنْ أَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ لِلْإِحْسَانِ الْمُجَرَّدِ لِلْوَاجِبِ
 الوجودِ.. لِلْبَاقِي الودودِ.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ عَدَدَ مَا فِي عِلْمِ اللَّهِ
 وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

پاشکۆ

(نهم پاشکۆ په کچار کورته دارای گرنګییه کی
مه‌زن و سوودی زۆره بۆ ههموان)

چه‌ندین پټی زۆر هه‌ن که مرقوف به‌ خ‌وای گه‌وره ده‌گه‌به‌نن،
سه‌رچاوه‌ی هه‌موو ته‌وړی پاستانه‌ش "قورنانی پیروزی" به‌ ل‌ام ته‌وه‌نده
هه‌یه هه‌ندی له‌م پ‌یانه له‌ چاو ته‌وانی تر دا گشتی‌تر و سه‌لامه‌تر و
نزیک‌تره.

من، وه‌زای ټیگه‌بشتنی ک‌وتا و ناته‌واوی خ‌وم، پ‌یگایه‌کی ته‌خت و
کورټ و ئاسانم له‌ پ‌یژنه‌ی قورنانی پیروزه‌وه د‌وزیوه‌ته‌وه، که به‌رینییه له
پ‌ی:

(ک‌ۆله‌واری، هه‌زاری، شه‌فه‌قه‌ت، بیرک‌ردنه‌وه).

به‌ل‌ن، "ک‌ۆله‌واری" (الع‌جز) وه‌ك عیشق وایه، پ‌یه‌که مرقوف به‌ خ‌وای
گه‌وره ده‌گه‌یه‌نیت، به‌ل‌کو پ‌یگایه‌که له‌ عیشق سه‌لامه‌تر و نزیک‌تره،
چون‌که له‌ پ‌ی "به‌نده‌یه‌تی" په‌وه مرقوف ده‌گه‌یه‌نیت "مه‌حب‌وبییه‌ت".
"هه‌زاری" ش وه‌هایه، مرقوف به‌ ناوی پیروزی "الرحمن" ی خ‌وای
گه‌وره ده‌گه‌یه‌نیت.

"شه‌فه‌قه‌ت" یش به‌ ههمان ج‌ۆر وه‌ك عیشق وایه، مرقوف به‌ خ‌وای
گه‌وره ده‌گه‌یه‌نیت، به‌ل‌کو له‌ عیشق تیزره‌وتره و مه‌ودا‌که‌شی له‌و
فراوان‌تره، چون‌که مرقوف ده‌گه‌یه‌نیت ناوی پیروزی "الرحیم" ی خ‌وای
گه‌وره.

"بیر کسردنه وه" ش وەك عیشق وایه، تمنانەت لەویش بەیتزتره و پرووناکیه که‌شی دره‌وشاوهره و پێیه‌کی گه‌لێ به‌ریتزتره. چونکه پێسواری ئەو پێیه ده‌گه‌یه‌نێته ناوی پیروزی "الحکیم" ی‌خوای گه‌وره.

ئەم پێیه جیاپه‌ له‌وه‌ی که‌ له‌ "ده‌" هه‌نگاو پێکهاتووه و پێسواری پێی نه‌پێی (الخفاء) گرتوویه‌انه‌ته‌به‌ر.. هه‌روه‌ها جیاپه‌ له‌وه‌ی که‌ له‌ پێی ئاشکرا (الجهر) دا ده‌بگره‌به‌ر و بریتیه‌ له‌ "حه‌وت" هه‌نگاو به‌پێی ژماره‌ی حه‌وت ده‌روونه‌کان..

ئەم پێیه بریتیه‌ له‌ ته‌نها "چوار" هه‌نگاو، راستیه‌کی شه‌رعیه‌ زیاتر تا ئەوه‌ی ته‌ریقه‌تێکی سو‌فی ییت.

با به‌ هه‌له‌ دا نه‌چن، مه‌به‌ست له‌ قسوور و کۆله‌واری و هه‌ژاری ئەوه‌یه که‌ هه‌موو ئەمانه‌ ته‌نها له‌ به‌رده‌م خواوه‌ندی مه‌زندا ده‌ر به‌ر پێین، نه‌ك له‌ به‌رده‌م خه‌لكیدا.

و‌یرد و زی‌ک‌ره‌کانی ئەم پێیه‌ش ئەمانه‌ی خواوه‌وه‌ن:

* شو‌ین ی‌ح هه‌ل‌گرتنی سو‌نه‌تی پیروزی پیغه‌مه‌به‌ر ﷺ.

* نه‌جامدانی فه‌رزه‌کان، به‌ تاییه‌تی به‌جیه‌تانی نو‌ژ به‌ پێک‌وێشکی و، خوێندنی زی‌ک‌ره‌کانی دوا‌یان.

* ده‌سته‌هه‌ل‌گرتن له‌ گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان.

سه‌رچاو‌ه‌کانی ئەم هه‌نگاو‌انه‌ش له‌ قورئانی پیرو‌زدا، ئەمانه‌ن:

﴿فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ (النجم: ۳۲) ..

ناما‌زه بۆ هه‌نگاوی یه‌که‌م ده‌کات..

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾ (الحشر: ۱۹) ..

نامازه بۆ ههنگاوی دووهم دهکات..

﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾

(النساء: ۷۹) ..

نامازه بۆ ههنگاوی سێهم دهکات..

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾ (التقصص: ۸۸) ..

نامازه بۆ ههنگاوی چوارهم دهکات.

پروونکردنهوهی ئەم چوار ههنگاوه - زۆر به کورتی - بهم جۆرهیه:

ههنگاوی یهکههم: وهك ئایهتی: ﴿فَلَا تَزُكُّوا أَنْفُسَكُمْ﴾ نامازهی بۆ دهکات، بریتیه لهوهی "نفس" به خاوێن له قهڵهم نهدرێت. چونکه مرقوف، به پیتی سروشت و فێترهتی، راستهوخو و لهپێشدا تهنها خۆی خۆش دهوێت و له پێناویدا ههموو شتیك بهخت دهکات و به چهشتیک به شان و بالای خۆیدا دهخوێتیت و مەدحیکی وای دهکات که تهنها شایستهی خواوهند بیت و، ههردهم خۆی به خاوێن له قهڵهم دهکات، تهنانهت هیچ کهموکوڕیهکی بۆ پهوا نابێتیت و بهرگریهکی توندی تا پادهی پهڕستنی لێ دهکات. وهك بڵێی ههموو ئەو ئامێرانهی که خوای گهوره بۆ مستابش و پاک پاگرتنی خواوهند لهو مرقوفدا دایان، ئەو مرقوفه دهچیت بۆ خۆی بهکاریان دههێتیت!

بهم جۆره پرووهروی ئەو وهسفه دهیتهوه که ئەم ئایهته پیرۆزه دهیکات: ﴿مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ﴾ (الفرقان: ۴۳). ئیتر دووچاری لهخۆ رازی بوون و لهخۆبایی بوون دهییت و، پێویستی بهوه دهییت که پاکز بکریت.. جا پاکزکردنی دهروونی مرقوف لهم ههنگاوهدا بهوه دهییت که به پاک نەزانی و به خاوێن له قهڵهم نهدرێت!

هه‌نگاوی دووهم: ته‌و دهرسه‌یه که له‌م نایه‌ته پیرۆزه‌وه وهرده‌گیریت:
﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾.

ته‌ویش به‌م جۆره:

مرۆف هه‌رده‌م خۆی له‌بیرده‌بانوه، خۆ ته‌گه‌ر بیریش له‌مردن
بکاته‌وه، ته‌وا پرووی ته‌و مردنه‌ بۆ غه‌یری خۆی وهرده‌چه‌رخینیت و، گه‌ر
له‌ناوچوون و نه‌مانیش بییتیت، بۆ که‌سانی تری داده‌نیت، وه‌ک بلیتی
هه‌رگیز ته‌و نه‌گریته‌وه و هیچ په‌یوه‌ندییه‌کی به‌خۆیه‌وه نه‌یت!

هۆی ته‌مه‌ش ده‌گه‌ریته‌وه بۆ ته‌وه‌ی که‌ ده‌روونی به‌دخوازی مرۆف له‌
کاتی به‌ش و پاداشت وهرگرتندا خۆی بیرده‌که‌وتیه‌وه و به‌توندی ده‌ستی
پتیه‌ ده‌گرت. که‌چی له‌کاتی کار و فرمان و خزمه‌تگوزاریدا خۆی
له‌بیرده‌بانوه!

که‌واته‌ پاکژ و خاوی‌ن و په‌روه‌رده‌کردنی، له‌م هه‌نگاوه‌دا، په‌فتارکردنه
به‌پێچه‌وانه‌ی ته‌م حاله‌ته. واته‌ خۆله‌بیرنه‌چوونه‌وه له‌ده‌می
له‌بیرچروونه‌وه‌دا. به‌واتایه‌کی تر: خۆله‌بیربردنه‌وه له‌کاتی پاداشت
وهرگرتن و، بیر لیکردنه‌وه‌شی له‌ده‌می خزمه‌تگوزاری و بادی مردندا!

هه‌نگاوی سێهه‌م: ته‌وه‌یه که‌ ته‌م نایه‌ته پیرۆزه‌ ئاماژه‌ی بۆ ده‌کات که
ده‌فه‌رموی:

﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾.

چونکه‌ هه‌رده‌م "ته‌فس" داخوازی ته‌وه‌یه که‌ هه‌رچی خێر و چاکه‌یه‌ به‌
هی خۆی داده‌نیت، ته‌م کاره‌ش به‌رمو شانازیکردن و له‌خۆپرازی بوونی
ده‌بات..

که‌واته ده‌بیت، ل‌ه‌م هه‌نگاوه‌دا، ج‌گه له ناته‌واوی و که‌موکوو‌پی و کۆ‌ل‌ه‌واری و هه‌زاری ه‌یچی تر له خۆ‌یدا نه‌بیتیت و، هه‌موو چاکه و لایه‌نه ته‌واوه‌کانی خۆ‌شی به چاکه‌ی خواوه‌ندی مه‌زبان داب‌یت و به به‌خشی ته‌ریان بزانی‌ت، ئیتر له بری‌ی شانازی و له‌خوبایی بوون، شوکرانه‌بژیری ده‌نووتیت و سوپاسی خواوه‌ند ده‌کات.

که‌واته پاک‌کردنی "نه‌فس" ل‌ه‌م په‌یه‌دا له نه‌تیبی ئه‌م ئایه‌ته پ‌ی‌ڕ‌ۆ‌زه‌دایه که ده‌فه‌رم‌وی:

﴿قَدْ أُلْحَقَ مَنْ رَكَاها﴾ (الشمس: ۹).

واته به‌وه ده‌بیت که بزانی‌ت:

ته‌واوی خۆ‌ی له ناته‌واو‌ی‌دایه و، توانای له کۆ‌ل‌ه‌وار‌ی‌دایه و، ده‌ول‌ه‌مه‌ندیه‌که‌شی له هه‌زار‌ی‌دایه. (به‌و واتایه‌ی که بزانی‌ت ته‌واوی خۆ‌ی له‌وه‌دایه که ته‌واو نه‌بیت و، ده‌سته‌لانی له‌وه‌دایه که له به‌رده‌م خ‌وای گه‌وره‌دا کۆ‌ل‌ه‌وار و ب‌ه‌ ده‌سته‌لآت بیت و، ده‌ول‌ه‌مه‌ند‌ب‌شی له‌وه‌دایه که هه‌زاری ده‌رگانه‌ی ته‌و بیت).

هه‌نگاوی چ‌واره‌م: ته‌و واته‌به‌به که ئه‌م ئایه‌ته ده‌ب‌ل‌یت‌ه‌وه:

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾.

چ‌ونکه "نه‌فس" گ‌ومانی وایه که خۆ‌ی له خۆ‌یدا سه‌ربه‌ست و سه‌ربه‌خۆیه، له‌به‌ر ته‌وه لافی ج‌ۆ‌ره په‌رومه‌ر‌د‌گ‌ار‌ت‌یه‌ك لی ده‌دات و، په‌رامه‌ر په‌ر‌ست‌راوی راسته‌قینه‌ی خۆ‌ی سه‌ر‌پ‌ت‌چی ئ‌یدایه. جا هه‌س‌ن‌کردن به‌م راستیه‌ی خ‌واره‌وه م‌رو‌ف له‌و باره‌ پ‌ز‌گ‌ار ده‌کات، ته‌و راستیه‌ش بر‌ت‌یه له‌وه‌ی که:

هه‌موو ش‌ت‌یک له خۆ‌یدا و به "واتا ئ‌یسمیه‌که‌ی" له‌ناو‌چ‌وو، ونبوو، تازه‌په‌یدا‌بوو، نه‌بووه. به‌لام به "واتا حه‌رفیه‌که‌ی" و له‌و پ‌رووه‌وه که به‌پ‌نی

تړك و فرمانی سهرشانی دهوری ثاوتنه ی دهرخه ری ناوه جوانه کانی به دپه پنه ری مه زن ده پیتیت، تهوا تهو شته: بینهر و بینراوه و، هیه و بروه. جا پاکز کردنی "نهفس" لهم ههنگاوه دا بهوه ده پیت که بزانتیت نه بوونی له بوونیدایه و، بوونیشی له نه بوونیدا! واته ته گهر خوی بینی و بوونی به خوی به خشی، تهوا له تاریکستانی چه ندین نه بوونی تهو نده زور و زه به نده دا نوم ده پیت که به ته ندازی هه موو بوونه وهران ده بن.

به واته په کی تر ده لئین: ته گهر له به دپه پنه ری راسته قینه ی خوی - که خوای گوره په - بی ناگا پیت و، به بوونی خوی بایی پیت، تهوا خوی به تنیایی و خنکاوی ده پیتته وه له ناوهندی تاریکی بیتکوتایی جودایی و نه بووندا، به چه شنی گولسته تیره (البراعة) که نهها به پروناکیه کزه که ی خوی له تاریکی شوی تاردا بجوولیتته وه.

به لام کات واز له خوویستی و له خوبایی بوون ده پیتیت، بوی دره ده که ویت که له راستیدا خوی له خویدا شتیک نیه، به لکو ثاوتنه په کی دره وشانه وه کانی به دپه پنه ری راسته قینه په. تهوا لهم پتیموه "بوون" یکی نه پراوه و بیتکوتایی به ده ست ده پیتیت، تنجا "بوون" ی هه موو بوونه وهرانش ده سکه ووت و قازانجی ده پیت.

به لئ، تهو که سی خوا ده دوزیتته وه، هه موو شتیکی ده ست که ونوره، چونکه هه موو بوونه وهران، تیکرا، برپتین له دره وشانه وه ی ناوه جوانه کانی خواوهندی مه زن!

کوتایی نهم پاشکویه

نهم پښگایه‌ی که لهم چوار هه‌نگاوه پټکهاتووه: "کۆله‌واری، هزاری، شه‌فه‌فه‌ت و، بیرکردنه‌وه" له ههر بیست و شه‌ش وته‌کانی پټشووی کتیبی "وته‌کان" دا، که له زانستی حه‌قیقه‌ت و، راستیی شه‌ریعه‌ت و، حیکمه‌نی قورئانی پی‌رۆز ده‌دوین، پروون کراونه‌ته‌وه. به‌لام لټره‌دا ته‌نها نامازه‌یه‌کی پوخت بۆ چه‌ند خالټیک ده‌که‌بن که ته‌مانه‌ن:

نهم پښگایه کورترین و نزیکترین پټیه له‌چاو ته‌وانی تر‌دا، چونکه ته‌نها چوار هه‌نگاوه. ئنجا ته‌گه‌ر "کۆله‌واری" به‌سه‌ر نه‌فسدا زالټ بییت، ته‌وا راسته‌وخۆ ته‌سلیمی خواوه‌ندی "به‌توانا" ی شکۆمه‌ندی ده‌کات. به‌لام ته‌گه‌ر له پښگه‌ی عیشقدا - که گه‌یه‌نه‌رتین پټیه بۆ لای خوا‌ی گه‌وره - "عیشق" به‌سه‌ر نه‌فسدا زالټ بییت، ته‌وا ده‌روونی مرۆف ده‌سته‌کانی له داوټنی مه‌عشوقی مه‌جازی گیر ده‌کات و به‌و جوړه ده‌میټته‌وه هه‌تا نه‌مانی ته‌و مه‌عشوقه‌ی ده‌بییت، ئنجا ده‌گات به‌خۆشه‌ویستی راسته‌قینه!

پاشان نهم پښگایه له هه‌موو ته‌وانی تر‌بیته‌ی تره، چونکه "نه‌فس" لهم پښگایه‌دا دوو‌چاری "شَطَحَات" ناییت و لاف و گه‌زافی له توانای خۆی به‌ره‌و‌زو‌رت‌ر لټ نادات، چونکه مرۆف لهم پښگایه‌دا جگه له کۆله‌واری و هزاری و قسوور و نات‌ه‌واوی، هیچی تر له خۆیدا شک نابات، نا له سنووری خۆی لاب‌دات! نهم پټیه جاده‌یه‌کی گه‌وره و شه‌قامینکی گشتیه، چونکه مرۆف لهم پټیه‌دا ناچار ناییت بی‌ونه‌و‌مران بخاته "به‌ن‌دی‌خانه‌وه" یان "نعم‌دامیان" بکات، به‌وته‌ی پټ‌ه‌وانی پښگه‌ی "وحدة الوجود"، که

بۆ مه‌به‌ستی گه‌یشتن به‌ دنیای و حوزووری قه‌لبی، بوونه‌وه‌رانیان له‌ وه‌مهی خۆیاندا به‌ نه‌بوو (عَدَم) له‌ قه‌لم دا و، وتیان: "لا مَوْجُودٌ إِلَّا هُوَ". یان به‌ وێنهی پێڕه‌وانی پێی "وحدة الشهود" که‌ بۆ مه‌به‌ستی به‌هره‌وه‌ربوون و گه‌یشتیان به‌و دنیایه‌، بوونه‌وه‌رانیان له‌ به‌ندیخواهی "پێرچوونه‌وه‌" دا به‌ند کرد و، وتیان: "لا مشهودٌ إِلَّا هُوَ!"

قورئانی پێرۆز - که‌ ئهم چوار پێیه‌ی لی وه‌رگیراوه - به‌ ئاشکرا له‌ ئیعدامکردنی بوونه‌وه‌ران خۆش ده‌ییت و له‌ به‌ندیخانه‌ش به‌ریان ده‌دات! جا ئهم پێگایه - له‌سه‌ر ئهو پێبازه‌ی قورئان - به‌و چاوه‌ ده‌روانیته‌ بوونه‌وه‌ران که‌ ملکه‌ج و گوێرایه‌لی به‌دیپته‌ری شکۆمه‌ندیان و، له‌ پێی ئه‌ودا خزمه‌ت ده‌کهن و، ده‌رخه‌ری دره‌وشانه‌وه‌کانی ناوه‌ جوانه‌کان، ده‌لێی ئارێنه‌ن ئه‌و دره‌وشانه‌وانه‌ ده‌ده‌نه‌وه‌ و ده‌ریانده‌خه‌ن. واته‌ ئهم پێیه‌ بوونه‌وه‌ران به‌ واتای "حه‌رفی" ده‌ییت و مامه‌له‌یان له‌ گه‌لدا ده‌کات و، دووریان ده‌خاته‌وه‌ له‌وه‌ی که‌ خاوه‌نی واتای "ئێسمی" بن و هه‌ر بۆ خۆیان که‌ وتبه‌ خزمه‌ت و گوێرایه‌ل بووبن.

به‌م چه‌شنه‌، موقوف له‌ بێئاگایی (غفله‌ت) پرزگاری ده‌ییت و، له‌سه‌ر پێبازه‌که‌ی قورئانی پێرۆز به‌ "حوزووری به‌رده‌وام و هه‌میشه‌یی" ده‌گات و پێی به‌هره‌وه‌ر ده‌ییت. ئه‌و کاته‌ش له‌ هه‌موو شتی که‌دا پێگایه‌ک ده‌ییت که‌ به‌ خوای گه‌وره‌ی ده‌گه‌یه‌نیت.

پوخته‌ی ئهم فسانه‌:

ئهم پێگایه‌ به‌ "واتای ئێسمی" ناروانیته‌ بوونه‌وه‌ران، واته‌ ئه‌و روانیته‌ بۆیان ناروانیته‌ که‌ له‌ خۆیاندا و بۆ خۆیان که‌ وتبه‌ کار و گوێرایه‌ل بووبن. به‌لکه‌و ئهم بۆ روانیته‌یان لی داده‌مالێت و، ئه‌رك و فەرمانبه‌ری "ملکه‌چبوونیان بۆ خوای گه‌وره‌" ده‌خانه‌ ئه‌ستۆ.

وه لامي چهند پرسيارتك
به شيتك له (وتهی چواردمههم)

نهيتی قهدير له پرووداوه گشتيه كاندا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا * وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا * وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا * يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَخْبَارَهَا * إِنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا * يَوْمَئِذٍ يُصْدِرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالُهُمْ * فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ * وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (سورة الزلزلة).

نهم سوورته مهزنه، به چه شيتكي گومان بر، پروونی ده کاته وه که گوی
زه وی له حمو جوول و بوومه له رزه و تهنانهت له رینه وه تاوبه ناوه کانیشیدا،
له ژیر وه حی و فرمانی خوی گه وره دایه.

* پرسیار:

ئەم بوومەلەرزە گەورەیه^(۱) موسییه‌تیکى مەعنه‌وى گەلى دژوارترى له موسییه‌ته ماددییه دلتەزىنه‌کەى دەرخواردى خەلکى دا، که بریتیه لهو سام و ترس و ناویمیدییهى بالیان بەسەر دەر وونی ئەو خەلکەدا کیشا. چونکە ئەم ترس و بیمه هینده بەردەوام بوو که له شه‌ویشدا خه‌وانه‌وه‌ى له زۆربه‌ى خەلکى سەنده‌وه و پشتیوى و ئالۆزى زۆربه‌ى ناوچه‌کانى ولاتى گرتەوه..

ئایا سەرچاوه و هۆى ئەم ئازاره سه‌خته چیه؟

به یارمه‌تیدانى ئاگادارکردنه‌وه‌یه‌کى مەعنه‌وى، ئەم وه‌لامه‌ى خواره‌وه‌م بژهات:

ئەو بەربادی و بەدپه‌وشتییه‌ى که به ئاشکرا و له‌ پۆزى پۆشنا و له مانگیکی پیرۆزى وه‌ک په‌مه‌زاندا وه، له ده‌مى نوێزى ته‌راوێحدا پروو ده‌ده‌ن و، پرکردنى گونى خەلکى به‌و گۆرانیه‌ هه‌ست بزوێنانه‌ى که به ده‌نگى ئافره‌ت ده‌وترین - له‌ پێى پادىو و غه‌یرى پادىو - له‌ هه‌موو شوێتیکى ئەم ولاته‌ى که مه‌لبه‌ندیکى خاوتنى ئیسلام بوو..

هه‌موو ئەمانه، چه‌شتنى ئەم ئازارى ترس و بیمه‌یان به‌ره‌م هینا.

* پرسیار:

بژچى ئەم ئەشکه‌نجه په‌روه‌ردگارى و ته‌میکردنه‌ خوایه نووشى ولاتى کوفر و ئیلحاد ناییت و، موسلمانە لاواز و هه‌زاره‌کانى پتوه گیرۆده‌ ده‌بن؟

(۱) ئەم باسه به‌ بۆته‌ى ئەو بوومەلەرزیه‌ نووسرا که به‌سەر ئیزمیردا هات. (دانه‌ر)

وه‌لام:

هه‌روه‌ك تاوانه مه‌زنه‌كان بۆ دادگا گه‌وره‌كانی جه‌زا په‌وانه ده‌كړین و
دواخستنی سزاكانیان به‌و دادگایانه ده‌سپتریت، كه‌چی هه‌ر له مه‌ل‌به‌ندی
قه‌زا و ناحیه‌كاندا تاوانه به‌چووكه‌كان په‌كلاپی ده‌كړینه‌وه و سزاكانیان
ده‌ستیشان ده‌كړین.. به هه‌مان جوړ، به‌شی هه‌ره زوړی توله‌ی تاوانی
مولحید و كافران بۆ دادگای گه‌وره‌ی حه‌شری مه‌زن دوا ده‌خړین، به‌لام
هه‌ر له‌م دنیا‌به‌دا و له‌سه‌ر داخوایی دانستیکي په‌روه‌دگاریی گرنه‌گ،
ثیمانداران له‌سه‌ر هه‌ندی هه‌له و گونا‌های خو‌یان سزا ده‌درین^(۱).
* په‌رسپار:

بۆچی ئەم موسیبه‌ته سه‌رجه‌می ولات ده‌گرته‌وه، ماده‌م نه‌نجامی
چه‌ند هه‌له و گونا‌هیکه هه‌ندی كه‌س ده‌بانكه‌ن؟
وه‌لام:

زۆربه‌ی خه‌لكی له‌گه‌ل ئەم چه‌ند سه‌مه‌كاره كه‌مانه‌دا به‌شدان.
چونكه‌ یان به "كرده‌وه" یان به "شو‌نكه‌وتن" یان به "گو‌پرا‌یه‌لی
فه‌رمانه‌كانیان" له‌ ناوه‌رزكدا له‌گه‌ل‌پاندان و، ئەمه‌ش كارێك ده‌كات
موسیبه‌ته‌كه ئەو شیوه گشتیه بگرته‌ خو. چونكه موسیبه‌ت به‌ه‌وی
بپه‌گوتی و ملنه‌دان و گونا‌های زۆریه‌ی خه‌لكه‌وه ده‌ته‌نیه‌وه و گشت
لایه‌ك ده‌گرته‌وه.

(۱) به هه‌مان جوړ، گه‌ر په‌وه‌كان و هاوچه‌شبان واز له‌ ناییتکی ده‌ستکاریکراوی
سپراوه و هه‌له‌وه‌شاو به‌پین و گالته‌ی پین بکه‌ن، غیبه‌تی خوای پین ناجوولیت وه‌ك
ته‌وه‌ی كه‌ گالته‌كردن به‌ ناییتکی پاست و هه‌تا‌هه‌تایی و نه‌گو‌نجاو بۆ هه‌له‌وه‌شان و
سپه‌نه‌وه، غیبه‌تی خوا ده‌په‌زو‌یتیت. بۆیه گۆی زه‌وی ئەوان مزله‌ت ده‌دات و په‌قیسه‌.
له‌مان ده‌په‌وه. (دانه‌ر)

* پرسیار:

مادم نهم بوممه لمرزیه بههوی تاوان و خراپکاریه کان و بۆ مه بهستی که فاره تی گونا هه کان پرووی داوه، نه دی بۆچی بیتاوانه کانیش ده گرته وه و به بلیسه که ی ده سووتین، له کاتی کدا که نه وان توخنی هیچ هه له و گونا هیک نه که وتوون تاکو که فاره ته که ی بدهن. ئایا دادگه ری پهره ردگار چون به مه رازی ده میت؟

ههروه ها به یارمه تی ناگاداریه کی مه عه وی نهم وه لامهم بۆ هات: نهم مه سه له به په یه ندی به نه یینی "قه ده ری خوا" وه هه یه، بۆیه حه والهی "په یامی قه ده ر" ی ده که یه ن و لیره دا نهم نه ندازه یه ی خواره وه ده خه یه پرو:

نه یینی نهم ئایه ته ی که ده فهرموی:

﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ (الأنفال: ۲۵).

واته: خۆنان له به لا و گیر و گرفتیک بیاریزن که نه ک نه نا سته مکاران ده گرته وه، به لکو بیتاوانه کانیش پتوه گیرۆده ده بن.. نه یینی نهم ئایه ته برینه له وه ی که:

نهم دنیا به خانی تاقیردنه وه و موجه ده و نه کلیفه، تاقیردنه وه و نه کلیفیش داخوازی نه ون که راستیه کان شاروه و په نهان بن، تاکو پشپرکی دروست بیت و له پتی موجه ده وه راست و راستگۆیان له گه له نه بوو به کری صید دیدا بۆ "اعلی علیین" به رز بینه وه و، درۆزانیش له گه له موسه یله مه ی درۆزندا به ره و "اسفل سافلین" به ربینه وه. خۆ نه گهر که سانی بیتاوان له و موسیه تانه دا ده ریاز ببن و هیچ پریشک و تازاریکیان به نه که ویت نه و "ییمان" ده بوو به شتیکی

ناشکرا و سەلماو لای ھەمووان و، کافران و ئیمانداران وەکوو بەک و بێجیاوازی ملیان بۆ کەچ دەکرد، ئەو کاتەش تەکلیف لە گزڕێدا نەدەما و پتۆستیش بۆ مەرۆف نەدەمایەووە کە بە پلەوپایەکانی ئیماندا سەربکەوێت و بەرز بێتەووە.

* پرسیار:

مادەم بە پێی دانایی خواوەند و بە بێجیاوازی موسیبت تروشی سەمکار و سەملیکراو دەبێت، ئایا بەشی ئەو سەملیکراوانە لە دادگەریی خواوەند و میهرەبانیی فراوانە کەیدا کامەیه؟

وەلام:

لە ناوەندی ئەو غەزەب و بەلایەدا درەوشانەو بەکی میهرەبانی ھەبە، چونکە سامانی لەناوچووی ئەو بیتاوانانە بە ھەمیشەیی لە دواپۆژدا دەبێتەو و وەك ھەدەفە بۆیان پاشەكەوت دەکریت. ژيانە لەناوچووە کەشیان لەبەر ئەوەی جوۆرە شەھیدبوونیکی بەخۆیەو دەبو، بۆیان دەگزرێت بە ژيانیکی ھەمیشەیی. واتە ئەو موسیبت و بەلایە سەبارەت بەو بیتاوانانەو جوۆریکی میهرەبانیی خواوەندە لە دووتوویی ئەو تازارە سەخت و کاتییەدا، چونکە بە تازار و سەختیەکی کانی و تا پادەبەك کەم، دەستکەوتیکی گەورە و بەردەوامیان پێ دەبەخشرێت.

* پرسیار:

خوای گەورە، دادگەر و میهرەبان و بەتوانا و دانا، تۆلە ی ئاوانە تاییەتیەکان بە چەند سزایەکی تاییەتی ناسپێتەو، بەلکو ماك (عنصر) یکی گەورە و زەبەلاحی وەك گۆی زەوی بۆ تەمێکردن و سزادان و تۆلەسەندنەو زال دەکات.. ئایا ئەم کارە لەگەڵ ھەمەلایەنیی توانست و جوانیی میهرەبانیی خوادا دەگونجی؟

و ئەلام:

خوای بەتوانای مەزن چەندین ئەرك و فرمانی زۆری خستروەتە ئەستۆی ھەموو یەكێك لە توخمەكان و، چەندەھا ئەنجامی زۆر و زەبەندەش ئەو كار و فرمانانەی ئەوانەو بەرھەم دەھێتیت.

جا ئەگەر تەنھا ئەنجامی یەكێك لە كار و فرمانە زۆرەكانی بەك دانە لەو توخمانە بە ناشرین (واتە بە شەر و موسیبت و بەلا) دەربكەوێت، ئەوا سەرچەمی ئەنجامەكانی كار و ئەركەكانی تری ئەو ماكە، ئەم ئەنجامە ناھەموارە وەك ئەنجامێکی جوان لێدەكەن..

چونكە ئەگەر پێ ئەو توخمە بگێرایە كە لە مرقوف توورە بوو و نەھێلرایە كار و فرمانەكەى سەرشانی ئەو تەنیا ئەنجامە ناشرینە بەرھەم بەییت، ئەوا گەلێ خێر و كرداری باشی بە ئەندازەی ژمارەى ئەنجامە باشەكانی سەرچەم ئەركەكانی تری ئەو ماكە فەرامۆش دەكرا. واتە بە ئەندازەی ئەو ئەنجامە باشانە شەر و خراپەى زۆر پرویان دەدا. چونكە وەك ئاشكرایە ئەنجامەدانى خێریكى پێویست بە شەر دادەنرێت.

جا ئایا دەكرێ ئەم ھەموو شەر و خراپانە پروو بدەن تەنھا لەبەر پروونەدانى بەك شەرى تەنیا؟!

دیارە ئەمە پێچەوانەى دانستە و ناشرینیەكى ئاشكرایە و دووركەوتنەوێە لە راستى و ناتەواوییەكى عەبیدارە. خۆ دانست و توانا و راستى، خاوەن و دوورن لە ھەموو نەنگى و ناتەواوییەك.

جا لەبەر ئەوەى ھەندێك لە خراپكاریەكانى مرقوف لە جۆرى "تاوانى گشتى"ن و بە ئاشكرا سنوورى مافی گەلێ بوونەمەران دەشكێنن و گالتهیان پێ دەكەن، ئەوا پق و قینى سەرچەم توخمەكان بە تايبەت

"زەوی"ی پێ دەور و وژیت. کەواتە، بێ هیچ گومانێک، فرماندان بە ماکێکی مەزنی وەک زەوی کە ئەو تاوانبارانە تەمە بکات بۆ دەر خستنی مەزنی تاوانەکەیان، عەینی حیکمەت و دادگەرییە و، لە هەمان کاتدا بۆ ستم لێکراوانیش عەینی میهرەبانیه!

* پرسیار:

بیتاگایان لەناو خەڵکیدا ئەو بەلای دەکەنەوه کە پرودانی "بوومەلەرزه" تەنها ئەنجامی ئالوگۆڕ و پشێویی کازاکانی ناوجەرگەیی زەویە و، وەک پروداوێکی بێ مەبەست و، بە ئەنجامی "پێکەوت" و کاری "سروش"ی دادەنێن و، هۆکار و ئەنجامە مەعەنەویەکانی ئەم پروداوه نابین ناکو لەو بیتاگایەیی تیاپدان، بێدار ببنەوه..

ئایا هیچ راستیهك هەبە پالێشتی بۆچوونەکان بیت؟
و ئەلام:

جگە لە گومرایی هیچیان بە دەستەوه نییە و بۆچوونەکان دارایی هیچ راستیهك نییە. چونکە بە چاوی خۆمان دەبینین کە هەموو پەکیك لەو هەزاران جۆرانەی زیندەوهران کە لەسەر گۆی زەویدا لە پەنجا ملیۆن زیاتر دەبن، هەموو سالتیک کراس و پۆشاکە پەنگین و پێکوپێکەکانیان لەبەر دەکەن و دەیانگۆڕن، تەنانهت تەنها پەك دانه باییش کە ئەندامێکی نێوان سەدان ئەندامی "میش"ی لەژمارەبەدەرە، فەرامۆش ناکرێت و پروناکیی "قەصد" و ویست و دانستی پێوه دیارە..

ئەمەش بەلگەیە لەسەر ئەوێ کە کار و بارودۆخە مەزنەکانی گۆی زەبەلاحی زەوی - کە لایك و ژیار و لایەیی خواوەن هەستانی لەژمارەبەدەرە - لە بازەنی ویست و ئیختیار و قەصدی خوای گەوره دەرنەچیت، بەلکو هیچ شتیکی جوژی یان کوللی لەو بازەنی بەدەر نییە.

به لَام خواوهندی خاوهن توانستی په ها به پتی خواستی دانسته
 په ها که ی خوی، هؤکاره پواله تیه کانی کردووه به پمده ی پرووکش له
 به رده م کار و هه ل سوکموته کانیدا و، هه رکات ویستی له سه ر پروودانی
 بوومه له رزه بیت تهوا هه ندی جار فرمان به په کیڅ له کانزاکان ددهات
 که بجوولیت و به م پینه دایده گیر سیتیت.

وا دابن "بوومه له رزه" به پروودانی ئالوگور و پشویی کانزاکان په یدا
 بیت، خو هیشتا له م کاته شدا هه رگیز به بن فرمانی خوی گوره و بن
 نه و ش له گه ل دانستی نه ودا بگونجیت، پروو نادات..

چونکه نه گه ر ژبالی تاوانی "کوشتن" نه خرپته نه ستوی "قاتل" و
 ته نها به کاری نه و بارووته بزانیست که له فیشه کی تفهنگه که یدا گری
 گرتووه، به شیتی و گه لحزی و فهوتانی نه و اوه تیی مافی کوزراوه که
 داده نریت..

به هه مان جوړ به لکو له و ش شیتی و نه فامی تر نه و به که له م چه شنه
 پروودا وانه دا سه یری سروشت بکریست و نه و فرمانه ی دانست و ویسنی
 خوا فه راموش بکریست که بز داگیرساندنې بز مبیای ناوچه رگی زهوی
 ده ری کردووه، نه و زهوی به ی که فرمان به ردار و گوپراپه ل و که شتی و
 فره ز که ی خواوهندی به توانای مه زنه و، خوی گوره فرمان بز نه و
 بز مبابه ده رده کات بته قپته ووه و بیتا گایان به خه بهر به پیتیت و سته مکارانیش
 رابچله کیتیت.

هۆکاره کان په ردهن:

گرمایان و نه هلی ئیلحاد له پتناوی پارتیزگاری پتیاوی پرتیزگرایان له
"بیداری نیمانی"، ده چن سهرسهختی و نه قامیه کی هینه نامو و سه بر
ده رده خه که مروف والی ده کات له مروفایه تپی خوی په شیمان بیتته وه!
بو نمونه:

ئو سهرینچیه تاریک و نووتک و ستمکارانه بهی که گروزی مروف
له م ده مانهی دوایدا بهرام بهر فرمانه کانی خواوه ند نواندی و هم موو
جیهانی گرتوه، به پاده یه که ماکه گشتیه کانی هه ژاند و هم موویانی تووپه
کرد.. بگسه له نه نجاسی نه وانه وه په روه ردگار تپی به دبیتته ری
ناسمانه کان و زه ویش به سیفته تی "رب العالمین" و فرمانه پوهای هم موو
گه ردوون - نه که به سیفته تی په روه ردگار تپی به کی هه نده کی تایبته - له
سهرانه ری جیهاندا و له بازنه به کی هم مه کی و فراواندا ده رکوت و.. به
به لا و گیروگرتی گشتی سامناکی وه که جهنگی جیهانی و بومه له رزه و
لافاوه پامالهره کان و په شه با توندوتیژه کان و هوره برووسکه سویتنه و
توفان و زریان و پووختنه ره کان، زلله له گروزی ناده میزاد وه شاندا، تاکو
نهم مروفه نو قمبووه ی ناو بیتاگایی بیتار بیتته وه، هانی بدات واز له
ستم و سنوروشکاندن و له خوباییبونه تر سناکه کانی بهیتیت و،
په روه ردگار مه زنه که ی خوی پین بناسیتیت که پستی لی هه لکردوه..

به مهش خوای گه ووه به پرونی دانست و توانست و دادگری و
قهیومیهت و ویست و فرمانه وایه تپی خوی تاشکرا کرد..

که چس سهریاری ته مه، چهنده شهیتانیکی نه قام که له شپوه و
پوخساری مروفدان، سهرسهختیه کی گهلخویانه و تابرویه ره له پروی

ئەو ئاماژە پەرورەدگاریە هەمەکی و پەرورەدە خوازیە گشتیانە بۆ
مروڤایەتی، دەنوێتن و، دەلێن:

(ئەوانە چەند هۆکاریکی سروشتین.. تەقینەوه و تیکەلبوونی
کانزاکانن.. تەنها بە ڕێکەوت ڕوو دەدەن.. گەرمای خۆر و کارەبا بەر
پەك کەوتن و بۆ ماوەی پێنج کاتژمێر لە ئەمریکا دا مەکینه کانی
لە کارخست.. ئاسمانی شاری قەستەمۆنی سوور هەلگەرا و دەلێنی
ئاگری تێ بەربووه)!

ئەمانە و، هاوچەشنیان لەم وێژنە یێ واتا و ناوەرۆکانە.
"نەزانی"ی سامناکی تەنجامی گومرایی و، "سەرەختی"ی یێز
لێکراوی بەرەمی ئیلحاد و کافری، ناپەلێت پەیی بە ماهیەتی هۆکارەکان
بێەن و بزانی کە هۆکارەکان تەنها چەند پەردەپەکن لە بەردەم "توانستی
خراوەند" دا دادراو نەهوه..

ئەو تە دەبێت پەکیک لەوانە، لەبەر نەزانیی خۆی، چەند هۆکاریکی
پروالەتی زەق دەکاتەوه و بۆ نموونە دەلێت:

"ئەم تۆوه بچوو کە ئەو درەختە سنەویەرە زەبەلاحەیی بەرەم هێناوه!"
دەپەوێت لەم ڕێهەو ئینکاریی موعجیزەیی بەدییهێنەرە مەزنەکی ئەو
درەختە بکات. لە کاتی کدا کە بەدییهێنانی ئەو درەختە گەر بە هۆکارەکان
بەسپێرێت، بە سەد کارگەش ناتوانن ئەو درەختە پێک بهێتن.

دەرەخستنی هۆکارە پروالەتییه کانی وەک ئەم نموونەیه لە لایەن
گومراییانەوه، بۆ مەبەستی کەمکردنەوه و داگرتنە لە شان و شکۆی
مەزنییهی کاری پەرورەدگارییهی مەزن کە دانست و ئیختیاری لەسەر
نەخشاوه..

يان ده بښت په کيکي تريان ده چټت "ناوځي زانستی" له راستيه کي
گرنگي وها ده نيت که زيری مړوځ ناتوانی په ی به مهودا و قووليه کي
بیات. پتی وایه تنها به "ناولینان" نهو راستيه گرنگه ناسراوه و وهك
شتيکي ناسایی لی هاتووه و، دانست و ناوهروکی تیدا نیه!

سهرنج لهم گه لحوي و نه فاميه بیسنووه بده، چونکه وا ده زانن تنها
ناونان لهو راستيه ی که پیتساندن و باسی حیکمه ته کانی له سه د لاپه ردا
جتي نابيته وه، ده پکات به شتيکي ناسایی و ناسراو! وهك ده لټن:
"نم شته له وه په بیدا بووه.. نم پرووداوه هی مادده ی خوره که له گه ل
کاره بادا به ریه ك که وتوون" ..

پټان وایه تنها به م ناولینانه پرووداوه که یان شی کردووه ته وه و له
خه لکيان گه پاندووه!!

هه ند پکيان نه زانیه کي له هی "ته بوو جهل" زیاتر دهرده خات، کاتن
که پرووداوتکی مه به مستداری تاییه تی په ورو مرد گاریانه بو په کټک له
پاسا کانی سروشت ده گټر ټه وه، وهك بلتی بکهری پرووداوه که نهو پاسا په
بیت! به گټر ټه وهی نهو پرووداوه شی بو پاسا که په یوه ندی نهو پرووداوه به
ویستی هه مه کبی خوا وه ند و ټیختیاری په ها و فهرانه وایه تی
خوا وه نده وه ده چر ټ، که پاسا کارگوزاره کانی له ناو گه ردووندا
ده یاننن ..

پاشان ده بښت نهو پرووداوه بو رټکه وت و سروشت ده گټر ټه وه، وهك
نهو گه لحو سهرسه خته ی که سهرکه وتی سمر بازك یان نیپنك له
جهنگدا بو "رټسا و یاسای سمر بازی" ده گټر ټه وه و له فهرانده ی سوپا و
ده سه لانی ده ولت و کاره نیشانه کراوه کانی داده برت!

با لەم نمونەيەوه سەیری نەزانییە ئابروویەرەکیان بکەین:
 ئەگەر وەستایەکی کارامە سەد هۆقە خوار دەمەنی جۆراوجۆر و سەد
 گەز کووتالی جیا جیای لە پارچە تەختەیکە بە ئەندازەی سەری نیتۆکێک
 دروست کردو، پەکیک وتی:
 (ئەم کارە دەراسایانە تەنها ئەو پارچە تەختە بێ نرخە ئەنجامی
 داوێ)..

ئایا بەم وێژەيەي نەزانییەکی سەیری دەرنەبرێوه؟
 ئەم نمونەيە کتومت وەک هەلۆتستی ئەو کەسە وایە کە تۆزیک
 پەقوتەق بۆ بەدیھاتی درەخت پێشچاو دەخات و، ئینکاریی سەنعەتی
 بەدیھتەری دانا دەکات، تەنانەت لە نرخ و بەهای ئەو کارە دەراسایانەي
 دروستبوونی درەختە کە دادەگرێت کاتی کە دەیاندا تە پال پێکەوتی
 کتوکۆر و هۆکارە سروشتییەکان!
 جا نەزانیی ئەوانە کتومت وەک هی ناو ئەم نمونەيە وایە!

پەرۋەردىگەر ئىمانى
بەشېك لە (ۋەتىنىمىز)

لاالانەۋەيەك

ئەي پەرۋەردىگەر!

لەۋ كاتەدا كە من، بە بىن ئاگايى، پالەم بە توانا و ئىختىيارى خۇمەۋە
دابوو و پىشىم بە تۆنەبەستېوو، بۆ مەبەستى دۆزىنەۋەي دەرمانى
دەردەكەم سەپرى ھەر "شەش" لاكانى خۇمىم كىرد، بە لالەم بە داخەۋە
نەمتوانى دەرمانىك بۆ دەردەكەم بىلۆزىمەۋە.. ئالە "مەئنا" دا پىم وترا:

ئايا خودى دەردەكەت دەرمانىكى سەروزىاد نىيە؟!

بەلەن، بۆ ئەۋەي دلنەۋايم دەست بىكەۋىت، بە بىن ئاگايەۋە سەپرى
"پابوردوۋى" لای پاستىم كىرد، كەچى بىنىم "دوۋىنى" - لای پاست -
گۆپرى باۋكەم و پۆزگارانى پابوردوۋىش گۆرستانىكى مەزنى باپىرانى
من!

بەم جۆرە، ئەم لاپە، لە بىرى دلنەۋايم، بىزارى و دلنەنگى بۆ فەراھەم
ھىتام^(۱).

---

(۱) ئەلەم ئىمان ئەم گۆرستانە مەزەنە، بە كۆرۈنۈش پۈتۈنك و ئەنجۈمەنىكى ھاۋدەمى و
دلنەۋايمە خىشى ھەممو خۇشەۋىستان پىشان دەدات. (دانەر)

باشان به لای چه پمدا سهیری "داهاتوو"م کرد. له وێشدا نه متوانی دهرمانتیک بۆ دهرده کهم پهیدا بکهه. ته نهانته "سه بهین"م له شتیوهی گۆره کهی خۆمدا بینی و داهاتووشم به گۆری هاووینه کانی خۆم و نه وهی داهاتوو ها ته بهر چاو! واته ئەم لایهش له بریی دلته وایی، به هه مان جۆر بێزاری و دلته نگیی بۆ به جیهێشتم^(١).

که له لای چه پیش نا ئومید بووم، سهیری ته مرۆ (تینتا)م کرد.. ده بینم "ته مرۆ"م به چه شنی تابووتیک دێته بهر چاو که جهسته ی منی له خۆیدا هه لگرتووه، تهو جهسته یه ی که به وێنه ی هه لبه زینه وهی مه ل له نیوان ژیان و مردندا تۆقه ی لی براره^(٢).

که له م لایهش دهرمانی دهرده کهم ده ست نه کهوت، ناچار سه رم بهرز کرده وه و بۆ لای "سه ره وه"م روانی و سهیری چله پزیه ی دره ختی ته مه نی خۆم کرد، بینیم ته ره مه کهم تاقانه بهری دره ختی ته مه نه مه و له وێ پاره وه ستاوه و سه یرم ده کات^(٣)!

که به هه مان جۆر له م لایهش نا ئومید بووم، سه رم داخست و بۆ "خواره وه"م روانی، ده بینم خاکی تیسکی پرتوو کاوم هاو ده م له گه ل خاکی سه ره تای دروست بووندا تیکه لی په کتری بوون و، پێیان پێدا ده نرێت!

(١) به لام چ ئیمان و چ دلجایی به ره مه می ئیمان، تهو گۆرستانه به بانگهێشتنی میهره بانیی خوا وه ند به رهو کۆشک و ته لاره نیانه کانی به خته و مریی هه مه شه یی، پشان ده ده ن (دانه ر)

(٢) به لام ئیمان، تهو تابووته به وێنه ی مه لبه ندی بازرگانی و خانه به کی پرووناکی میوانداری، پشانی ئیماندار ده دات. (دانه ر)

(٣) به لام ئیمان دهری ده خات که تهو به ره ی دره ختی ته مه ن "ته رم" نییه، به لکهر دهر باز بوونی "گیان"مه - که بۆ هه تاهه تایی ده ستیشان کراوه - له هیلاته دیرینه که ی خۆی به رهو ئاسۆی ناو ته ستیره کان! (دانه ر)

نهم لایه - بهم جوره - دهرده‌که‌می پتر بۆ زیاد کردم و هیچ دادیکی
نهدام و نه‌هات به فریا و هاتاموه^(١).

ئعجا پرووی خۆم لاه لایه‌ش وەرچهرخاند و ئاوړم بۆ لای "دواوه"
دایه‌وه، بینیم:

دنای فانی له شیو و دۆل و کهنه‌لانی تاریکی و بێ مه‌به‌ستییه‌وه
به‌ره و خوار به‌ر ده‌بیته‌وه.

بهم جوره نهم لایه‌ش له بری نه‌وه‌ی دلم بداته‌وه، ژه‌هری ترس و
زام و بێ هاو‌ده‌می کرد به‌سەر زامه‌که‌مدا و پتر بۆی هیتاموه‌ سو^(٢).

که هیچ خیریکم له‌م لایه‌ش ده‌ستگیر نه‌بوو، سه‌یری "به‌رده‌م" ی
خۆم کرد، بینیم:

له سه‌ره‌نای ڕنگاکه‌مدا دهرگای گۆره‌که‌م لێ کراوه‌ته‌وه و، له پشته‌ی
ئو گۆره‌شه‌وه ڕنگای ته‌به‌دم له دووره‌وه لێ دپاره^(٣).

بهم چه‌شنه، له‌م شه‌ش لایه‌دا هیچ دل‌دانه‌وه و دل‌نه‌واییه‌کم ده‌ستگیر
نه‌بوو، به‌لکو له سام و ترس زیاتر هیچی ترم ده‌ست نه‌که‌وت..

(١) به‌لام ټیمان ده‌ری خست که ئو خاکه دهرگای میهره‌باتییه و په‌رده‌به‌که به‌سەر
پرووی هۆلی به‌هه‌شتدا دادراوه‌ته‌وه. (دانەر)

(٢) به‌لام ټیمان ده‌ری خست که ئو دنایه‌ی وام‌دزانی له‌ناو تاریکیدا به‌ر ده‌بیته‌وه،
له راستیدا چه‌ند نووسراویکی مه‌مه‌دانی خواوه‌ند و چه‌ند لاپه‌ره‌یه‌کی نه‌خش و
نیگاره‌کانی ئو خوابه‌ن که ئه‌رکی سه‌رشانیان به‌جێ هیتاوه و له بری خزیان
نه‌نجامی کاره‌کانیان له "بوون" دا به‌جێ هیتاوه. (دانەر)

(٣) به‌لام ټیمان ئو دهرگای گۆره‌ده‌کات به‌ دهرگایه‌ک بۆ جیهانی پرووناکی و، ئو
ڕنگابه‌ش ده‌گۆریت به‌ ڕنگای به‌خته‌وه‌ری هه‌میشه‌یی. که‌واته به‌ راستی "ټیمان" بوو
به‌ مه‌له‌می شیعابه‌خش و ساپ‌زکاری دهرده‌که‌م. (دانەر)

خو منیش له بهرام‌به‌ری‌ئو هم‌موو زام و ده‌ردانه‌وه جگه له "جوزئی ئیختیاری" هیچی ترم شک نه‌ده‌برد^(۱).

ئو جوزئی ئیختیاری‌ه‌ش که چه‌کی م‌رو‌قه، گ‌ه‌ر سه‌رنجی ب‌ده‌یت، ده‌بینیت ک‌و‌له‌وار و ده‌ست‌ک‌ورت و ناته‌واوه و جگه له ده‌ست‌که‌وت (الکسب) توانای به‌ده‌یه‌تان (الخلق) ی‌نیه^(۲).

چون‌که ئو جوزئی ئیختیاری‌ه ناتوانیت ب‌پ‌رواته ناو "پ‌اب‌ورد‌وو" و "داهات‌وو" ی‌ م‌رو‌قه‌وه، که‌واته سه‌باره‌ت به‌ئاوات و ئازاره‌کانی پ‌اب‌ورد‌وو و داهات‌وو‌وه چ سوود‌پ‌کی تیدا نیه^(۳).

مه‌یدانی هات‌و‌چ‌وی ئو جوزئی ئیختیاری‌ه ته‌نها کاتی ئیستایه که ساتیکی کورت و کاتی و که‌م‌خایه‌نه.

سه‌ره‌پ‌ای تم هم‌موو پ‌یدا‌و‌ی‌ستیانه و، سه‌ره‌پ‌اری لاوازی و هه‌زاری و ک‌و‌له‌واری و، و‌پ‌رای ه‌ی‌ر‌شه‌یتانی تم گ‌شت سام و ترس و بی‌مانه‌ش که له‌م شه‌ش لایه‌نه‌وه ک‌رانه سه‌رم، گ‌ه‌لی ئاواتی تا ته‌به‌د خایه‌ن له

(۱) به‌لام ئیمان له بریی ئو جوزئی ئیختیاری‌ه، به‌لگه‌نامه‌یه‌کم ده‌داتی که ده‌توانم به‌ه‌و‌یه‌و پ‌ال به‌توانستیکی پ‌ه‌های مه‌زنه‌وه ب‌ده‌م، ته‌نانه‌ت هه‌ر ئیمان خ‌ودی خ‌وی ده‌بیت به‌و به‌لگه‌نامه‌یه. (دانه‌ر)

(۲) به‌لام ئیمان وا له‌و جوزئی ئیختیاری‌ه ده‌کات که سه‌رو‌پ‌ادی هم‌موو ش‌یتک بیت، چون‌که له پ‌تاری خ‌رادا به‌کاری ده‌م‌ب‌یت، وه‌کر ئو سه‌ریاره‌ی له سوپای ده‌وله‌ندا خ‌زم‌ت ده‌کات، ده‌توانیت له‌م ر‌یه‌وه کاری وا ته‌نجام ب‌دات که به‌هه‌راران خ‌ار له سه‌رووی توانستی خ‌و‌یه‌و بیت. (دانه‌ر)

(۳) به‌لام ئیمان ج‌له‌وی ئو جوزئی ئیختیاری‌ه له ده‌ست جه‌سته‌ی ئاز‌ه‌لانه‌ی م‌رو‌ف ده‌م‌ب‌یت‌ه‌وه و ده‌یداته ده‌ست "د‌ل" و "گیان" ی. ئو کاته‌ش م‌رو‌ف ده‌توانیت ب‌پ‌رواته ناو "پ‌اب‌ورد‌وو" و "داهات‌وو" ه‌وه، چون‌که بازنه‌ی ژیمانی د‌ل و گیان تاب‌لیتی فر‌اوانه (دانه‌ر)

ماھییەتمدا و چەندەھا ئارەزووی پروون و زەبەندەش بە قەلەمی قودرەت،
لە فێترەتمدا نووسراون.

تەنانەت ھەر شتێک لە دنیادا ھەیە، نموونەکانی لە فێترەتی منیشدا
ھەن. کەواتە من پەيوەندییەکی بەتینم بەو ئاوات و ئارەزووانەو ھەیە،
بەلکو ھەولێشان بۆ دەدەم، تەنانەت ھەست دەکەم دەستێک ھەیە پالەم
پێو دەنێت و ھاتم دەدات کە ھەولیان بۆ بدەم.
بازنە ی موحتاجی و پێویستیەکانم، بە ئەندازەی فراوانیی بازنە ی بینیم
گەرە و فراوانە.

تەنانەت ئەندێشە ی مەزۆف تا کوێ بڕ بکات، بازنە ی موحتاجییی تا
ئەوێ دەروات. کەواتە موحتاجییەکانی تا ئەوێش دەگات، بگرە ئەو
شتانەش کە مەزۆف دەستی پێیان ناگات ھەر لە ناوەندی
پیداویستیەکانیان، خۆ ئەو پیداویستیانەش کە دەستی مەزۆفیان پێناگات
ھێندە زۆرن لە ژمارە نایەن..

کەچی بازنە ی توانستی مەزۆف تابلێتی تەسک و کورتە و ھەر ھێندە یە
کە دەستی پێی دەگات.

واتە ھەژاری و پیداویستیەکانیشم بە ئەندازەی ھەموو دنیا دەبن،
بەلام دەستماپە کەم شتێکی بە کجار کەمی بچوو کە.

دیارە ئەو پیداویستیانە ی کە بە ئەندازەی ئەم جیھانە دەبن و، بە
ملیارە های وەك ئەو جوژنە ئیختیارییە یێکەلکە نەبێ نایەندە ی، ھەرگیز
بەم دەستماپە کەمترخ و ھەرزانە ناگەڕێن و دەست ناخەڕێن.
کەواتە دەبێ مەزۆف بە دوا ی ھۆکاریکی تردا بگەرێت..

ئەو "هۆکار"ەش بڕیتیە لەوێی کە مەرۆف دەست لەو جوژنە ئیختیارییە بشوات و، کارەکانی خۆی بە تەواوی بە ویستی خۆی گەورە بپێژێت و، دەستبەرداری هیز و توانای خۆی بێت و، هانا بۆ هیز و توانای خۆی گەورە ببات. بەم کارەشی دەستی خۆی لە پەتی "تەوێ ککول" گیر دەکات.

کەواتە ئەو پەرورەدگارم!

مادەم هەزێ پرزگاریبون تەنھا لەمەدا، ئەوا لە پێناوی تۆدا واز لەم جوژنی ئیختیارییەش دەهێنم و دەستبەرداری خۆیستی (ئانانی)ی خۆم دەبم!

بەشکو چاودێریی تۆ بەزەیی بە کۆڵەواری و هەزاریمدا بیتەو و دەستم بگرێت و، سۆزی میهرەبانیە کەشت بیت بە هانای هەزاری و پێداویستیە کانم و، پشتم بگرێت و، دەرگای خۆیم لێ بکاتەو!

بەلێ، هەرکە سێک دەریای فراوان و بێ لیواری میهرەبانی بدۆژێتەو، هەرگیز لە بریی ئەو میهرەبانیە پشتم بە جوژنی ئیختیاریی خۆی نابەستێت کە وەک دڵزێکی ناو سەرابێک وایە!

ئای داخە کەم!

ئیمە خەڵەتاین و لەخشتە براین! چونکە لەو گومانەدا بووین کە ئەم ژيانەى دنیا هەمیشەیی و بەردەوامە، بەم گومانەشمان هەموو شتی کەمان لە کیسی خۆمان دا!

بەلێ، ژيان وەنەوزێک بوو وەکو خەونێک لیتمان گوزەشت..

ئەم تەمەنەش پانەووستا..

وهك باي قايم..

هه لى كرد و ئيره ی جیهیتشت!

ئهو مړوفه ی كه له خۆی بایى بووه و، له هه لسو كه وت و
بیركردنه وه كانى خۆی پازیه و، پنى وایه هه تاهه تابه هه ده میتته وه و ئیره
به جى ناهیلئت، ئهو مړوفه حوكمى نه مانى له سه ر ده ركراوه و خپرا
ده روات و ئهم ژيانه به جیده هیلئت..

ئهم دنیا به ش كه خانه و لانه ی ئه وه، به ره و تاريكستانى "نه بوون"
ده كه وخته خوار و سه رجه م ئاواته كانى مړوفیش به ناكامى له گه ل خۆیدا
به ره و گۆر به پرى ده كرىن و هیچيانى بۆ نایه نه دى و.. ئازاره كانیشى له ناو
گیانى ئه ودا وهك نه خشى سه نگ هه لده كه نرىن و هه تا ماوه به سۆيانه وه
هه لده فرچیت و به ئازاره وه ده تلپته وه.

ده سا ئه ی نه فسه تاسه مه نه كه ی ژيان و داخوازی ته مه نى درى ژ و
شه یدای دنیا و گیرۆده ی ئازار و ئاواتى هه تاهه تایی بى سنور!

ئه ی ده روونه به ده بخته كه م! خپرا بیدار به ره وه، وه ره وه بۆ سه ر هۆشى
خۆت.. ئایا نابینیت ئه و گوله ستیره به ی كه پشت به پرووناكیه كز و
لاوازه كه ی خۆی ده به ستیت، چۆن گرفتارى شه وه زه نگ و تاريكایی
شه وى تار ده بیت، كه چى ئه و هه نكه ی به خۆى نانا زیت، پرووناكیى
خۆرى ده ستگیر ده بیت و، گولانى هاو ده م و هاو پى شى، به هۆى
تیشك دانه وه ی پرووناكیى خۆر له سه ر پروویان، وهك زى پ له به رچا ویدا
ده برپسكینه وه؟!

ئه ی نه فسه كه م! توش به و جوړه بیت، چونكه ته گه ر پشت به "بوون" و
"خړویستى" و "خود" ی خۆت بیه ستیت، وه كو و گوله ستیره كه ت لى

دېت و حواله‌ی تاوانی خوټ ده‌کړیت، به‌لام گهر "بوون"ی خوټ له پتناوی نهو به‌دیه‌پنډره به‌خشنده‌یه‌ی خوټدا به‌خت کرد که نهو "بوون"ی پین به‌خشیویت، نهوا وه‌کرو هه‌نگت لئ دېت و، "بوون" و "پرووناکی"ی له‌سنوور به‌دورت ده‌ستگیر ده‌بیت..

که‌واته خوټ لهو پتناو‌دها به‌خت بکه!

چونکه نهو "بوون"ی خوټ ته‌مانت و سپارده‌ی نهون لات دانراون! پاشان نهو "بوون"ی تر مولکی خوا‌ی گه‌وره‌به و ههر نه‌ویش پتی به‌خشیویت..

که‌واته بڼ هیچ منه‌ت و دوودلیه‌ک له پتناوی نه‌ودا به‌ختی بکه با له‌م پټیه‌وه مانه‌وه‌ی ده‌ست بکه‌ویت، چونکه "نفي النفي اثبات"!

واته: گهر "نه‌بوون" له‌ناو‌بجیت ده‌بیت به "بوون" و، گهر شنی "نه‌بو"ش له‌ناو‌بیرت ده‌بیت به‌شټیکی "خواه‌ن بوون"!

خوا‌ی گه‌وره‌ی به‌خشنده و میهره‌بان مولکی خوټ لئ ده‌کړپته‌وه و به‌هایه‌کی گه‌وره‌شی له به‌رام‌به‌روه پڼ داویت که به‌هه‌شته. ننجا که ده‌بشیکړپته‌وه لبت، ده‌پیارترتیت بټ و نرخ‌ی زیاد ده‌کات و به‌ته‌راوترین و هه‌میشه‌یی‌ترین شټوه‌ش ده‌یگټپته‌وه بټ خوټ.

که‌واته نه‌ی نه‌فسه‌که‌م!

خیرا‌که به‌ده‌م نه‌م بازرگانیه‌وه برټ و پاپه‌ره، چونکه بازرگانیه‌که پینج قازان‌حی له‌دو‌تو‌پدا‌به. واته له‌ته‌نها یه‌ک مامه‌له‌دا پینج قازانج ده‌که‌یت و له‌هه‌مان کاتشدا پینج زیانیشت له‌کول ده‌بیته‌وه.

چەند پرووێه کی قەدەر

“بزانە که^(۱)”

تۆ له و کانه‌دا که موسیبه‌ته‌کان به نیشانە‌تیگرتنی “قەدەر” به‌ر سەر
ده‌که‌ون، له پانه‌مه‌پێک ده‌چیت له‌ناو مێرگیکدا، کاتی شوانه‌که ده‌بیتیت
سنووریان به‌زاندوووه، به‌ردیان تێده‌گری‌ت تا‌کو بگه‌ڕێنه‌وه. ئیتر ئه‌و مه‌په‌ی
به‌ردێک به‌ر سه‌ری ده‌که‌ویت به‌ زمانی حال ده‌لێت:
“ئیمه له ژێر فه‌رمانی شوانه‌که‌داین و، ئه‌و له ئیمه به‌ سوودی ئیمه
شاره‌زاتره.. با بگه‌ڕێنه‌وه..”

ئیتر ده‌گه‌ڕێنه‌وه و ئه‌وانی ئریش ده‌گه‌ڕێنه‌وه..
ده‌سا ئه‌ی ده‌روونه‌که‌م! له مه‌ر وێلتر مه‌به! له ده‌می موسیبه‌تدا بلی:
﴿إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ (البقره: ۱۵۶)!

***

---

(۱) پروانه سه‌رنجی پێنجهمی “بریسکه‌ی دووه‌م” له کتیی (بریسکه‌کان). (وه‌رگیر)

* بىزانە كە:

﴿أَمْ نَحْنُ الزَّالِمُونَ﴾ (الواقعة: ۶۴) ..

نەيتىيەكى مەزىن و نمونە يەكى گەورەى تىدايە!

چۈنكى ھەرۈەك تۆ بۆ خۆت ھەندى "تۆ" لە پىرتوكان و لەناوچىرون دەپارتىت و ھەلىدە گىرىت، پاشان لە كىلگە كەى خۆتدا دەپانچىت ..
بە ھەمان جۆر، ئەو پارىزەرە مىراتگرە زىندو كەرەپەش كە زەوى لە دواى مردنى زىندو دەكائەو، بەروىوومى كىرەو كەنى سەرچەم پروە كەكان دەنووسىت و، ەك مىراتىك دەپانپارتىت. پاشان بە كىرەپەش كە دابەش كىردى دانا يانە و پەرش و بىلاو كىردنەو يەكى پىكەپىك، دەپانچىت. ئەو ەش بەوى كە ھەندى لە تۆو كەكان بەمىلاولادا دەپىرتى و بىلاويان دەكائەو تاكى ھەر تەنھا لە پىشتى بىنەچە كەى خۇياندا كۆ نەبنەو. پاشان گەلا و گولە كانيان ھىندە بىلاو دەكائەو ھەنا دەپىتە ھاوشىرەى:
﴿وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ﴾ (التكوير: ۱۰).

دەفەرمو لەر بايەخە لەرادەبەدەرەى خۆتەو كە دەپىدەيت بۆ تواناى پاراستى ھەندى تۆو، پروانە بۆ كەمالى پارىزگارى پارتىمىر پەھا لەو دە كە چەندىن سىندووقى ناسك و نىانى لەژمارەبەدەر دەپارتىت، لەوانەى كە پىرستە كەنى سەرچاۋە كانيان لەخۆ گىرەو كە بە راستەى قەدەر دەستىشان كراون و، ھەموويان بەوپەرى جىا كىردنەو ەى نىوان ئەوپەرى تىكەلىدا، لە ناۋەندى چەندىن ئالگۇپىر لەژمارەبەدەردا، لە چەندەھا ھۆكارى تىكەدەر و بگۆر، دەپارتىت.

جا ئەم "پاراستى" ە، ھەرگىز جەلەو بۆ تۆ شىل ناكات كە ھەزىت لە ھەرچى بىت ئەنجامى بدەيت و، پاشان بىرىت و بىھەوتىتەو.

﴿اَيُخْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾ (القيامة: ٣٦)؟

نەخىر.. مەرزۇف لەسەر ھەموو كەردەو ھەيەكى گەورە و بېجۈۈكى،
لەيىسىنەۋەي لىج دەكرىت.

***

* ئەي مەعەيدى لەخۇبايى شانازىكار بە شىتېكەۋە كە نەكرەۋە!
بىزانە كە:

ماڧى شانازى و لەخۇبايى بوونت نىيە!

چۈنكە جگە لە خراپە و ناتەۋاۋى شىتېكى تەرت تېدا نىيە كە لە لاينى
خۆتەۋە بىت! خۆ ئەگەر خېرىك ھەيت، ئەۋا بە ۋىنەي "جوزلى
ئىختىيارى" يەكەت ئەۋىش خېرىكى جوزئىيە. بەلام بەۋ جوزئە
ئىختىيارىيەت "خراپە" ى زۆر ئەنجام دەدەيت، چۈنكە بەروبوۋى ھەموو
ئەۋ ھۆكارانەي ۋوۋىان لە ئامانجەكەي تۆيە، بە ناتەۋاۋى و
كەمتەرخەمىي خۆت ھەلىان دەۋەرنىت. ئىتر شاھانى زىيانكى ھەمەكى و
شەرمەزارىيەكى گىشى دەيت.. بەلام تۆ كىشەكەت پىچەۋانە كەردۈۋە و،
بوۋىت بە "فەرەۋن".

تۆ لەمەدا ۋەكە كەستېكى لەخۇبايى نەفام ۋايت كە لەگەل كۆمەلپىك
خەلكدا بوۋ بە ھاۋىيەشى بازىرگانىي ناۋ كەشتىيەك. ئىتر ھەر كەسە و
ئەركى سەرشانى خۆي راپەراند، ئەم نەيت ئەركى خۆي جىيەجى
نەكرد كە كارىك بوۋ بە ھۆيەۋە كەشتىيەكە دەجوۋلا و دەۋرۆشت، ھەتا لە
دەرەنجامدا كەشتىيەكە نەغز بوۋ، ھەرۋەك زىانى ھەزار دىنارىشىان لى
كەۋت.

پىتى و ترا: لە راستىدا دەيت تۆ ھەموو زىانەكە بېزىرت.

وتی: نه‌خیر.. به‌مه‌ر هه‌مووماندا دابه‌ش ده‌کړیت و، منیش به‌شی
خزوم له‌و زیانه به‌رده‌که‌وټ!

پاشان له‌گه‌شتیکې دیکه‌دا، به‌همان شتویه‌ی جاری پتسرو
هاویه‌شیان له‌بازرگانیدا کرد، ثم جاره هزار دیناریان قازانچ کرد.
پتس وټرا: با قازانچه‌که به‌پتی ده‌سماپه‌که دابه‌ش بکړیت.

وتی: نه‌خیر.. هه‌موو قازانچه‌که هی منه، چونکه جاری په‌که‌م وټتان:
ده‌بی تو هه‌موو زیانه‌که بیژیریت!

پتی وټرا: ټی نه‌زان!

"بوون" به‌نده به‌بوونی هه‌موو هه‌لومهرج و به‌شه‌کانی شته‌خواه‌ن
"بوون" هه‌که‌وه. که‌واته به‌روبوومی شته "بوو" هه‌که‌ده‌دریت به‌هه‌مووان.
خو قازانچیش "وجود"ی هه‌په و دارای "بوون" هه‌که‌به‌لام زیان به‌روبوومی
"نه‌بوون" هه‌که‌له‌گه‌ل ټه‌وشدا هه‌موو شته "بوو" هه‌که‌به‌"نه‌بوون"ی
به‌شیک له‌به‌شه‌کانی، یان له‌ده‌ستچوونی مهرجیکې، ده‌له‌وتی و
نامیتیت.

ده‌سا ټی به‌ناو "سه‌عید" (به‌خته‌وه‌ر) و، به‌جه‌سته‌ش به‌دبه‌خت!
به‌روبوومی "نه‌بوون" ده‌گه‌رټه‌وه‌و ټو ټه‌و که‌سه‌ی هژکاری ټه‌و
"نه‌بوون" به‌که‌واته مافی شانازی و له‌خوبایی بوونت نیه.
په‌که‌م: له‌به‌ر ټه‌وه‌ی "شه‌ر" له‌لایه‌نی ټووه‌به‌و، "خیر" پش له‌لایه‌نی
په‌روه‌ردگار ټه‌وه‌و.

دووه‌هم: له‌به‌ر ټه‌وه‌ی "شه‌ر" ت هه‌مه‌کیه و، "خیر" یشته هه‌نده‌کی.
سینهم: له‌به‌ر ټه‌وه‌ی پتیش ټه‌نجامدانی کاره چاکه‌که‌ت کریکه‌یت
وه‌رگر ټووه‌و. ټه‌نانه‌ت هه‌موو چاکه‌کاریه‌کانت له‌گه‌ل په‌که‌له‌ده‌ی، ده

يەكى، يەك لە دەى ئەو نىعمەتانەدا يەكسان دەرنەچىت كە ئەو كەسە پىتى بەخشىويت تۆى كىردوو بە مەروۇتىكى مۇسلمان.

ھەر لەم نەپتىيەو ەيە كە "بەھەشت" تەنھا و تەنھا چاكە و بەخشىيتكى خوايە و، "دۆزەخ" یش عەينى دادگەرى. چونكە مەروۇف بە كىردارە "شەپ"ە جۆزئى و يەك چەركەيەكەى خۆى، تاوانىتىكى ھەمەكى و بەردەوام ئەنجام دەدات.

چوارەم: "خەير" كاتە بە "خەير" دادەنرەت كە بۆ خواى گەورە پىت. جا ئەگەر بۆ ئەو بوو، ئەوا پىشتەگىرى و سەرکەوتن تەپايدا ھەر لە لاىەن خواى گەورەو ەيە و، مەنەش ھەر لەو دەزانرەت. كەواتە مافى ئەو خەيرە "شەركرانە"يە، نەك ئەو ەي بە پىشاندانى ئەو چاكەيە لە پىش چاوى خەلەكدا و بە رەپا كىردن تەپايدا، شانازى پىئە بىكرەت، كە كارىكە ئەو "خەير"ە دەگۆرەت بە "شەپ".

جا لەبەر ئەو ەي ئەم پامستىيەت نەزانى، ئەوا لە خۆت بايى بوويت و، غەيرى خۆپىشت لەخىشتە برد. ئەو ەتا ئەو چاكەيەى كە بەرھەمى كىرد و كۆششى "كۆمەل"ە، دەپگىرەتەو بۆ خۆت و ئەو غەيرە. ئىتر لە پىش چاوتدا دەپنە فەرعەون و خاوەنى چاكەكە. تەننەت سامان و كىردارەكانى خواى گەورەش بەسەر ھەموو "تاغوت"ەكاندا دا بەش دەكەيت.

ھەر ەوا نىشانەيەكى نەزانىت لەو ەدايە كە ئەو "خەراپكارى"يانەت كە - بە دەق - لە لاىەن خۆتەو ەاتوون، تۆ بە مەبەستى ھەلەساتن لە بەرپرسارىتى، دەيانگىرەتەو بۆ "قەدەر" ..

ھەر ەوا "چاكەكارى"يەكان كە - بە دەق - بەشەكەن لە پىژنەى چاكەى بەدەپنەرت، دەگىرەتەو بۆ خۆت و، خۆت دەكەيت بە خاوەنيان، تاكو لەسەر شەتەك ستايش و سوپاس بىكرەت كە ئەنجامت نەداو!

ده‌سا به‌و ئه‌ده‌به‌ی قورئانی پیرۆز په‌فتار بکه، که ده‌فه‌رموئ:

﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾

(النساء: ۷۹) ..

که‌واته ته‌نهما ئه‌و شته به‌هی خۆت بزانه که له‌ راستیدا هی تۆیه و،
ئه‌وه‌ش زه‌وت مه‌که که هی تۆ نییه.

هه‌روه‌ها به‌و ئه‌ده‌به‌ی قورئان په‌فتار بکه که ده‌ریده‌خات پاداشتی
"خراپه" هی‌نده‌ی خۆیه‌تی، به‌لام پاداشتی "چاکه" ده‌ هی‌نده‌یه‌تی ..

له‌به‌ر ئه‌وه، گه‌ر که‌سێک سیفه‌تیکی خراپی تێدا بوو، نه‌که‌ی له‌ پیش
چاوتدا ئه‌و سیفه‌ته‌ خراپه‌یه‌ی به‌ته‌نیه‌وه‌ بۆ سه‌رجه‌م سیفه‌ته‌کانی تری و،
بۆ خه‌زماییشی ..

هه‌روه‌ها خۆشه‌وێستیه‌که‌ت بۆ که‌سی "چاکه‌کار" په‌ره‌ پێ بده‌ هه‌تا
ده‌گاته‌ ئه‌وه‌ی خه‌زمه‌کانی ئه‌ویشته‌ خۆش بویت و، چاوپۆشی له‌
نه‌نگیه‌کانی بکه‌یت.

***

* بزانه‌ که:

زۆر جار پێم له‌ پێش‌گایان ده‌که‌وێت که‌ یان‌وو به‌ مه‌سه‌له‌ی "قه‌دەر"
ده‌هێننه‌وه‌ و، له‌ باسی "جوژنی ئیختیاری" و "دروستکردنی کرداره‌کان" دا
قورۆل ده‌بنه‌وه. له‌ کاتی‌که‌دا که‌ ئه‌وان به‌ زمانی پێش‌گاییه‌که‌یان، هه‌ر له‌
بنه‌ره‌تدا نکوونێی له‌ "قه‌دەر" ده‌که‌ن و، جله‌وی شته‌کان ده‌ده‌نه‌ ده‌ست
"پێکه‌وت" و، له‌وه‌ هه‌مه‌دان که‌ به‌ شێوه‌یه‌کی په‌ها خۆیان بکه‌ر بن و،

مال و سمنه تی خوا به سمر هاونه زاده کانی خو یان و هوکاره کانددا دابه ش ده کهن!

جا دهر وونی "کافر" یان "پیتاگا" له دهمی پیتاگایه که ی و له ناوهر زکدا، همور شته کان له خوای گه وره نه فی ده کات، هر چه نده ش به پروالته واپشان بدات که ده یانسه لمیتیت بؤ خوای گه وره.. به لام دهر وونی "تیماندار" و "خواناس" لهو باوهره دایه و، ملکه چه بؤ نهو باوهره ش که هدر همووی هی خوای گه وره به.

جا نه م دوو مه سه له به ی "زانستی که لام" دوا سنووری "ته وه ککول" و "تیمان" و دوا پله کانی "ته وحید" و "تسلا م" ن، سه باره ت به خواناسانی بیتدار و دلثاماده.. به لام به رزه ختیکی به ربه ستن سه باره ت به پیتاگایان. ده سا نه ی پیتاگایانی به فیرعه ون بووی ناو خزو یستیه کانتان!

تیوه له کوئ و، هاته دپی نه م دوو مه سه له به له ناختاندا له کوئ؟ خو نه گهر تو له توانه وه و به ندایه تیدا بؤ خوای گه وره هه تا پله ی نه فیکردنی "جوزئی ټیخیاری" به رز بوو ته وه و، گه یشتوو ته نهو پایه به ی که همور شتیک بؤ "قدهمر" بگتیر ته وه، کتسه نیسه، چونکه لهو ده مه دا جوړه مه سنییه کت تیدا به، له بهر ته وه ی له کانی وادا نه م دووانه له مه سه له کانی ټیمانکی زمانحالن، نه ک ته وه ی هی مه سه له به کی زانستی نه زهری بن.

پوختريک له ژباني داند

- * ناوی "بهديعوز زمان سه عیدي نوورسي" په .
- * له گوندی "تورس" ی سر به پارټزگای "بمدیس" ی کوردستانی زیر دهسته لاتی عوسمانی (باکووری کوردستان) له بنه مالیه کی کوردی دیندار له دایک بووه.
- * له نیوان ساله کانی (۱۸۷۶-۱۹۶۰ ز) دا ژباوه.
- * "صوفي میرزا" ی باوکی به پیاوچاکي بغاویانگ بووه و، هر خوراکیک حه لال نه بوو بیت ده رخواړدی ساله کانی نه داوه... خاترو "نوریه" ی دایکچی به پاک و خاوینی و دهستو پیموه نه بوو بیت شیری به مناله کانی نه داوه!
- * دایکی له کانی جهنگی جیهانی په کم و، باوکیچی له ساله کانی بیستی سده ی پیښودا کوچی دوايان کردووه و، له گوردستانی گوندی "تورس" نیژراون.
- * چواړم منالی خانه واده که یانه که په ک له دواي په ک نه مانه ن:
- (دورپیه، خانم، عهبدوللا، سه عید، محه مده، عهبدوله جید، مهرجان).
- * له پتشدا له لای "مهلا عهبدوللا" ی برا گه وړه ی دهستی به سهره ناکانی خویندن کردووه. پاشان چهندين گوند و شاری کوردستان گه راوه و، لای زانا گه وړه کانی نه و سهرده مه وانه گرنگه کانی خویندووه.
- * له نه منی چواړده سالیډا پروانامه ی زانای له زانسته ئیسلامیه کانداه دهده ست هیناوه.
- * به هه ول و ته قالای خوی شاره زایی له زانسته کانی پوژگارا، وک: کیمیا، فیزیا، بیژلوجی، جیژلوجی، بیرکاری، گهر دودوناسی، جوگرافیا، هند . په ینا کردووه.
- * له بهر زیره کی ناوازه و له پاده به دهری، نازناوی (سه عیدی مشهور) پاشان (بهديعوز زمان) ی له لایه ن زانا پانه وه پچ دراوه.
- * په کم کهسه هه ولی داوه بق دامه زواندنن زانکو له کوردستاندا و، کردنه وی قوتا بخانه ی کوردی و، خویندنن وانه ی زانسته کانی سهرده مان به شانی زانسته ناینیه کان. له م پیناوه شدا له لایه ن دواهمین دهسه لاتدارانی دهوله تی عوسمانیه وه پرو به پروی چهندين گرتی دژوار بوو مته وه.

* گەرەترین زانا و کەسایەتیی کوردی ئەم سەردەمە کە لە دواى مەولانا خالیدی نەقشەبەندی لەناو نەتەوێ کورددا هەلکەوتوووە و، ناویانگى جیهانیی بۆ دروست بوو و، لە پەروەریزکی فراوانی سەر زەویدا سوود لە بەرھەمەکانی وەرەگیرێت.

* ناکە کەسایەتیی بوو کە هەموو زەبر و زەنگینکی پزێمی مستەفا کەمال و، سی و پێنج سالی بەندی و دوورخستەووە و دەستبەسەری و دەیان دادگای تۆقتەر نەیانئانیووە چۆکی پێ دابەند و لە خەباتی پەروای خۆی کۆلی پێ بدن. ئەنەت ئەو توانیویەتی سەرکەوتنیشیان بە سەردا بە دەست بهێتێت.

* زیاتر لە سەد و سی کتێب و نامیلکەى لە ژێر ناویشانی (سەرچەمی پەيامەکانی نوور)دا نووسبوو و بڵاوی کردوونەتەووە.

* وەرگیرانی سەرچەمی پەيامەکانی نوور بۆ (زمانی عەرەبی) لە لایەن مامۆستا (ئەحسان قاسم صالحی)یەو لە دە دانە بەرگی گەرەدا ئەواو بوو و، لە ولاتانی تورکیا و میسر و هیندستان و عەرەستانی سعودی چەند چاپتکی یەک لە دواى یەکیان تا ئێستا لە بڵاوکراوەتەووە.

* بەشیکی زۆریشیان لە لایەن خوشکی نۆموسلمان ماری وێلد (شوکران واحیدە)ووە کراون بە (زمانی ئینگلیزی) و بڵاو کراونەتەووە.

* بە (زمانی کوردی)ش (سەرچەمی پەيامەکانی نوور)مان لە تۆ بەرگی گەرەدا چاپ کردوو، جگە لە سی و شەش کتێب و نامیلکەى سەر بەخۆ.

* چەندین کتێبی تر بە زاری کرمانجیی ژوووروو بڵاوکراونەتەووە.

* چەند بەشیکی ئەم پەيامانە بۆ ئەم زمانانەى خواوەش وەرگیراون، کە تا ئێستا کاری وەرگیران تەیاندا بەردەوامە:

(ئەلمانی، ئەلبانی، ئیتالی، ئیسپانی، ئازەری، ئۆزبەکی، ئوردو، ئیندۆنیزی، بەنگالی، بولگاری، بۆسنی، پرتوگالی، پشتۆ، تاجیکی، ئەتاری، ئالشی، تورکمانی، جۆرجی، چینی، دانیمارکی، پۆمانی، پرووسی، ژاپۆنی، سانسکریتی، سلوفاکی، سەواحیلی، سویدی، فەرەنسی، فیلیپینی، فارسی، قیتنامی، قەرغیزی، کازاخى، کۆری، کرواتى، گۆجیراتی، لاتینی، مالی، مالیزی، مەقەدونی، ئەیجیری، هۆسا، هیریۆ، هیندی، هەنگاری، هۆلەندی، یۆنانی).

* تا ئێستا زیاتر لە شەست کۆنفرانسی جیهانی و دەیان کۆپی زانستی و پێشپێکێی رۆشنییری لە ئاستی جیهاندا لەسەر کراوە و، دەیان کتێب و، سەدان لیکۆلینەوێ

لەسەر نووسراوه و، چەندین بەلگەنامەى زانکۆيشى لە خۆتەندىن بەلادا لەسەر وەرگىراوه، کە هەندىکیان لە کوردستاندا بوو.

* لە ولاتى هیندستان پەیمانگایەکی تایبەت بە ناساندنى مامۆستا نوورسى و پەيامەکانى دامەزرراوه، کە خۆتەندىن تايادا بەردەوامە.

* دواھەمین گەورە کۆنفرانسی زانستى جیهانى لەسەر مامۆستا بەدیعووزەمان لە شارى ئەستەمبول لە بەروارى (١-٣/١٠/٢٠١٧ز) دا بەڕێوەچوو، کە زیاتر لە سەد توێژپەنەوى زانستى تیدا تاوتوێ کرا و، چەند توێژەریکی باشورى کوردستانیش بەشداریان تیدا کرد.

* لە باشورى کوردستاندا، هەتا ئێستا سى سەینار ساز کراوه بۆ مامۆستا نوورسى و پەيامەکانى، لە شارەکانى (هەولێر، سلێمانى، سۆران).

* هەروەها کۆڕبەندىک لە بەروارى (٢١/١٢/٢٠١٣ز) لە شارى هەولێر لە لایەن پەیمانگای زانستە ئیسلامیەکان و وەزارەتى ئەوقافى عەرمى کوردستانەوه ڕێکخرا بە بەشداریى چەند توێژەریکی ناوخۆى کوردستان و ولاتى تورکیا و، بە ئامادەبوونی دەیان کەسایەتیی زانستى و ئایینى عێراق و هەرم.

* هەروەها لە بەروارى (١٢/١٢/٢٠١٥ز) دا لە شارى هەولێر نەدووەیەکی زانستى لە لایەن (ڕێکخراوى پەيامى پاڤ) ووه بۆ مامۆستا نوورسى و پەيامەکانى ساز کرا بە ناوى "نوورى نبووت لە پەيامەکانى نووردا" کە چەند توێژەریکی باکوورى کوردستانیش بەشداریان تیدا کرد.

* لە بەروارى (٢٦/٣/٢٠١٦ز) شدا لە شارى هەولێر لە لایەن (ئەمىندارىتى گشتى ئەنجومەنى زانایانى عێراق) و بە بەشداریى سەنتەرى پۆشنیری (وقف الخیرات) نەدووەیەکی پۆشنیری بە ناوى (الإمام بدیع الزمان سعید النورسى ومنهج فی إحياء الإيمان) بەڕێوەچوو چەند باس و بابەتێکی بە زمانى عەرەبى تیدا پێشکەش کرا.

* دەزگای چاپ و پەخشى سەردەم لە شارى سلێمانى لە سالى (١٦/٢٠) دا ژمارە (٨٩) یى بڵاوکراوهى (پۆفار)ى تایبەت کرد بە مامۆستا نوورسى بە ناوى (سەعید نوورسى.. کللى گەنجینەى شاراوه).

* هەتا ئێستا لە باشورى کوردستاندا شەش مەزگەوت بە ناویەوه ناوێراوه لە شارەکانى (سلێمانى، سۆران، کەرکوک، هەولێر، پێنجوێن، هەلەبجە).

پیرستی بابترکان

بابدت

لاپیره

- (به یامی قه‌دهر و جوزئی ئیختیاری) ۴
 یاسی یه‌که‌م:
 قه‌دهر و جوزئی ئیختیاری یاس و بابته‌ئی زانستی و نه‌زه‌ری
 نین، به‌لکو دوو به‌شن له ئیمانکی "حالی" و "و یجدانی" دا ۵
 یاسی دووهم:
 تووژینه‌وه‌یه‌کی ورد و زانستی تاییت بو زانایان ۱۳
 یاسی سێهم:
 باوه‌پ به قه‌دهر به‌کێکه له شەش پایه‌کانی ئیمان ۲۱
 یاسی چوارهم:
 وه‌لامی پرسبارێک له‌باره‌ی ئهو به‌لا و موسیبه‌تانه‌ی دێنه‌ پئی
 مرووف له ژیا‌نی دنیا‌یدا ۳۰
 کو‌تایه‌ک له پێنج به‌گه‌دا بو ده‌مکو‌تکردنی نه‌فسی شه‌ماره‌ی
 نه‌زان و به‌خۆ‌ناز و له‌خۆ‌بابی و پیاکار و له‌خۆ‌پازی ۳۳
 پاشکۆ: نزیکترین پئی بو لای خوای گه‌وره ۳۹
 نه‌هێنی قه‌دهر له پرو‌داوه‌ گشتیه‌کاندا:
 وه‌لامی چهند پرسبارێکه له‌باره‌ی حیکمه‌تی پرو‌دانی
 پرو‌مه‌له‌رزه‌کان و هۆکاره‌ معنه‌ویه‌کانیان ۴۷
 هۆکاره‌کان په‌رده‌ن ۵۵
 خۆپه‌روه‌رده‌کردنی ئیمانی له‌ دوو‌تویی لائانه‌ویه‌کاندا ۵۹
 چهند پرو‌یه‌کی قه‌دهر ۶۷
 بوخته‌به‌ک له ژیا‌نی دانهر ۷۴

پیامی قدەر

رسالة القدر

من کلیات رسائل النور
التي ألفها الأستاذ:
بدیع الزمان سعید النورسی
(رحمه الله)

ON DEVINE DETERMINING

From
The Risale-i Nur Collection
By:
Bediuzzaman Said Nursi

C-0257-0000-6

9

نرخه (۱۰۰۰) دیناره

ته گهر ده تهوی بزانت:

❖ "قه‌دهر" و "جوزئی ئیختیاری" بابتهی
نه زه‌ری نین، به‌لکو "حاله‌تی ئیمانی" ن له
ناخی مرؤفدا؟

❖ به‌لگه‌کانی "قه‌دهر" چین؟

❖ هه‌موو شتیکی قه‌دهر "باش" و
"جوان"ه. ئه‌ی گیروگرفته‌کانی دنیا
هه‌روه‌هان؟!

❖ نه‌یه‌یی قه‌دهر له‌ پروداو هه‌ستیه‌ی
وه‌ك "بوومه‌له‌رزه" دا چیه‌ی؟

❖ چۆن ته‌نها به‌ك پروداو (ده‌ستی
قه‌دهر) و (ده‌ستی به‌شهر) تیایدا به‌شدار
ده‌بن؟

❖ دانهر چۆن به‌ لالانه‌وه‌یه‌ك و چه‌ند
پروویه‌کی قه‌دهر له‌م کتیه‌دا "به‌روه‌رده‌ی
ئیمانی" ی خۆی ده‌کات؟

ته‌گهر پیت خۆشه‌ له‌مانه‌ شاره‌زا
یست، فه‌رموو به‌ وردی ئهم کتیه‌
به‌خۆنه‌ره‌وه‌.